

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการให้กับเด็ก
และเยาวชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล
ร่วมกับองค์กรชุมชน
ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

โดย
เรวัตร คำปวน
วินัย ชันคำกาศ
และคณะ

สิงหาคม 2547

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและ

เยาวชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล

ร่วมกับองค์กรชุมชน

ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ดำเนินงานโดย

๑. นายเรวัตร	คำปวน	หัวหน้าทีมวิจัย
๒. นายอินเนตร	ปันสม	ทีมวิจัย
๓. นายยาพู	ปอแสนใจ	ทีมวิจัย
๔. นายลาอี	จะเสื่อ	ทีมวิจัย
๕. นางสาวฝน	บัวแก้ว	ทีมวิจัย
๖. นางกฤษฏีญา	วิริยะ	ทีมวิจัย
๗. นายสุรินทร์	วงศ์คำ	ทีมวิจัย
๘. นายวินัย	ขันคำกาศ	ผู้ประสานงานวิจัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ก
คำนำ

ประเด็นงานวิจัย ในโครงการนี้ ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในการศึกษา เนื่องจากสภาพปัญหาปัจจุบันของเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จากครอบครัวหย่าร้าง การกระทำที่ถูกต้องทั้ง หรือ กำพรว้า จะต้องเผชิญกับการสูญเสียบิดา-มารดาที่เคารพรัก จากการที่ได้ดำเนินการศึกษา ถึงรูปแบบแนวทางและความต้องการของเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาเหล่านี้ รวมไปถึงการวิเคราะห์ถึงองค์การท้องถิ่น องค์การชุมชน กับบทบาท ศักยภาพ ในการดำเนินงาน การดูแลช่วยเหลือ ,การป้องกันแก้ไข ,การส่งเสริม และ การประสานองค์การที่จะมี ส่วนร่วม อีกทั้งการเข้าถึงข้อมูลที่ได้เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกันพบว่าผลจากการสูญเสียบิดาหรือมารดานั้น มีผลต่อสภาพจิตใจของเด็ก ซึ่งเด็กบางคนได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ดังนั้นทางกลุ่มทีมวิจัยชุมชนตำบลบ้านหลวง จึงได้มีการจัดกิจกรรมทดลองในการที่จะฟื้นฟู เรียนรู้ และช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของเด็กและเยาวชนดังกล่าว โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ซึ่งกัน และกันของเด็กๆ,ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชน

รายงานวิจัยชุมชนเล่มนี้ได้รวบรวมจากประสบการณ์ของนักวิจัยชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชาวบ้านในตำบลบ้านหลวง ที่ได้ดำเนินกิจกรรมในการหาแนวทางในการทำงานกับเด็กในตำบลที่ถ่ายทอดออกมา กิจกรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรในชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และเด็กๆเข้ามามีส่วนร่วม ทางทีมวิจัยชุมชนตำบลบ้านหลวง จึงขอขอบคุณ เพื่อร่วมงานในชุมชนตำบลบ้านหลวง ทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมไปถึงกลุ่มสำคัญที่ขาดเสียไม่ได้ คือ เด็กและเยาวชน และผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้สึกและประสบการณ์ในการเรียนรู้ร่วมกันครั้งนี้

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.) ที่กรุณาให้คำแนะนำรวมถึงงบประมาณ ในการ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ปัญหาชุมชนให้เกิดขึ้นในสิ่งที่ดีกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทย

สุดท้ายคณะทีมวิจัยชุมชนตำบลบ้านหลวงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานวิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านทุกท่าน

ด้วยความปรารถนาดีจาก
นายเรวัตร์ คำปวน
พร้อมด้วยทีมนักวิจัยชุมชนตำบลบ้านหลวง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชนในตำบลบ้านหลวง โดยการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับองค์กรในชุมชน และ ประชาชน ตำบลบ้านหลวง 2) เพื่อดำเนินการเสริมสร้าง กลไก กระบวนการทำงานทำงานร่วมกัน ขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรชุมชน ประชาชนในการ ดูแล ป้องกัน แก้ไขปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวหย่าร้าง จากเอดส์และยาเสพติด โดยวัฒนธรรมชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1) กลุ่มเด็กและเยาวชน คือผู้ที่มียุ ระหว่าง 0 – 17 ปี ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงกับสภาพปัญหา คือ เอดส์ ,ครอบครัวหย่าร้าง ,ถูกทอดทิ้ง และติดสารเสพติด จำนวน 152 คน กลุ่มที่ 2) กลุ่มผู้ปกครองเด็กและเยาวชน ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลโดยตรงในครอบครัว จากกลุ่มปัญหา เอดส์ ,ครอบครัวหย่าร้าง ,ถูกทอดทิ้ง และติดสารเสพติด จำนวน 150 ครอบครัว/คน และกลุ่มที่ 3) กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กในชุมชน คือ ครูผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษา , ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ,หน่วยงานราชการในชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 13 องค์กร ซึ่งได้มาจากการดำเนินการสำรวจและมีการเก็บข้อมูลในพื้นที่ 10 หมู่บ้านในตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประเมินจาก 2 รูปแบบ คือ

1) ประเมินจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทั้ง ข้อมูลทั่วไป สถานะ บทบาท ศักยภาพ และข้อจำกัดของชุมชน รวมไปถึง การเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกในการสัมภาษณ์และตอบคำถาม ถึงข้อมูลสภาพปัญหา สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งครอบครัวเด็กกลุ่มเป้าหมายเอง และจากกลุ่มบุคคลและข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มา มาดำเนินการ จัดเวทีสรุปวิเคราะห์ปัญหา ,จัดเวทีวางแผนการดำเนินงาน พร้อมนำเสนอต่อองค์กรปกครองท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในตำบล

2) ประเมินจากการดำเนินกิจกรรมทดลอง จากการที่ได้วางแผนทดลอง โดยใช้กระบวนการสังเกตพฤติกรรม อารมณ์ ความรู้สึกของการตอบสนองต่อกิจกรรม จากรูปแบบที่ 2 นั้นเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ดำเนินงานแนวทางพร้อมกับการประเมินกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 3 ด้วย คือ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กในชุมชนด้วย

ผลการวิจัยพบว่า

ในการดำเนินการจัดทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้มาซึ่งระบบฐานข้อมูลเบื้องต้น ทั้ง ข้อมูลทั่วไป สถานะ บทบาท ศักยภาพ และข้อจำกัดของชุมชน รวมไปถึง การเข้าถึงข้อมูล

เชิงลึกในการสัมภาษณ์และตอบคำถาม ถึงข้อมูลสภาพปัญหา สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งครอบครัวเด็กกลุ่มเป้าหมายเอง และจากกลุ่มบุคคลและข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มา มาดำเนินสู่กระบวนการวิเคราะห์ถึงกิจกรรมที่สามารถเข้าสู่ระบบการทดลองปฏิบัติการช่วยเหลือและป้องกัน จากข้อมูลที่สำรวจพบว่าเด็กที่ประสบปัญหาในตำบล จำนวน 152 คน อายุเฉลี่ย 3 – 15 ปี สภาพปัญหา กำพร้าพ่อ-แม่ ,ขาดความอบอุ่น ,ขาดการดูแลเอาใจใส่ สาเหตุ การหย่าร้าง การติดเชื้อโรคเอดส์แล้วเสียชีวิต และยาเสพติด

การจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน

เด็กและเยาวชน ในตำบลมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ เด็กเยาวชนที่อยู่กับครอบครัวตามปกติ ,อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขและอบอุ่น มีความปลอดภัย ได้รับการดูแลเอาใจใส่ อีกลักษณะคือ เด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหาขาดความรัก ความดูแลเอาใจใส่ กำพร้า ถูกทอดทิ้ง ขาดการดูแล ขาดพ่อขาดแม่ หรือผลกระทบจากโรคเอดส์และยาเสพติด

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาแนวทางในการจัดสวัสดิการในชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน คือ

- ให้การรักษาพยาบาลเด็กที่ติดเชื้อจากมารดา และยังมีชีวิตอยู่ โดยการส่งตรวจรักษาโรงพยาบาล หรือสถานบริการ ติดตามดูแลให้คำปรึกษา แนะนำแก่ผู้เลี้ยงดู และช่วยในด้านการสงเคราะห์ครอบครัว
- สำหรับเด็กหรือเยาวชน ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด สิ่งที่สามารถดำเนินการ คือ การส่งสถานบำบัดยาเสพติด กรณีบุคคลเด็กเยาวชนหรือบุคคลในครอบครัวเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และที่ขาดไม่ได้คือ การให้กำลังใจหลังจากผ่านกระบวนการบำบัด
- ให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน สนับสนุนโรงเรียน ,ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดกิจกรรมต่างๆสำหรับเด็ก เช่น นันทนาการ อุปกรณ์การศึกษา อุปกรณ์กีฬา สนับสนุนอาหารเสริมนมโรงเรียน และอาหารกลางวัน เป็นต้น
- สนับสนุนให้มีสถานที่พักผ่อนและออกกำลังกายสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น สนามเด็กเล่น ลานกีฬาภายในชุมชน สถานที่สำหรับเด็กเนื่องในวันสำคัญต่างๆ หรือจะเป็นกิจกรรมร่วมในระดับตำบล อาทิ จัดแข่งขันประกวดสุขภาพ ,การประกวดคำขวัญ ฯลฯ
- กิจกรรมประเพณีธรรมรงค์ ป้องกันและแก้ไขปัญา โดยจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้ นำมาช่วยเหลือครอบครัวเด็กและเยาวชน ที่ประสบปัญหาในด้านต่างๆ อันเกิดจากผลกระทบของโรคเอดส์และยาเสพติดในชุมชน เพื่อจัดหา (เงินทุน,ค่ารักษาพยาบาล,ค่าพาหนะ,เสื้อผ้า,เครื่องนุ่งห่ม โดยกิจกรรมเน้นการประสานภาครัฐและเอกชน และที่

ขาดไม่ได้ คือ ชุมชน เพราะพื้นฐานกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ต้องมีผู้
เกี่ยวเนื่องกับสภาพปัญหาเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน

ชุมชน คือ หน่วยหนึ่งของสังคมที่ประกอบด้วยผู้คนจำนวนมาก บางชุมชนก็มีความเข้ม
แข็ง บางชุมชนอ่อนแอ มีปัญหามากมายหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม,
ปัญหาสิ่งแวดล้อม, ปัญหาทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ทีมนักวิจัยนำเสนอ
เพื่อเป็นแนวทางที่หลายๆท่าน หลายองค์กร หรือชุมชนอื่นๆ ที่กระทบกับปัญหากับเรื่องราวที่เกิด
ขึ้นในสังคม โดยทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้สัมผัสด้วยตนเองมาถ่ายทอดให้ท่านผู้อ่านเพื่อเป็น
การเล่าสู่กันฟัง เพื่อบางทีหลายๆชุมชนหลายองค์กร หรือไม่หลายท่านที่ได้ประสบปัญหาด้วยตนเอง
หรืออาจจะมีประสบการณ์ในทำนองเดียวกัน ได้แลกเปลี่ยนแนวคิดในการแก้ปัญหาสังคมร่วม
กันเป็นที่น่าสนใจอย่างมากที่สังคมเมืองหลวงของเราในบางชุมชน ไม่มีบรรยากาศของการรวม
กลุ่ม ชาวบ้านไม่มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ต่างคนต่างอยู่ คนที่ร่ำรวยมีอันจะกินก็มีความสุข เฉพาะมุมมอง
ของตนเอง เรื่องราวของคนยากจน บางเวลาได้ถูกหยิบยกมาพูดคุยแต่ไม่มีการช่วยเหลือ อาจมี
บ้างแต่เป็นการช่วยเหลือที่แผ่วเบา ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะคนที่คิดจะช่วยเหลือจริง ๆ จัง
ๆ นั้นมีน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ในบางชุมชนมีคนทีรอคอยความช่วยเหลือ จาก "คนมีอบน" อยู่ไม่น้อย ทั้ง
เด็กกำพร้า, แม่หม้าย, คนชรา, เด็กที่ถูกครอบครัวย่ำแย่, ดิทยาเสพติด

แต่จากที่ผ่านมามีปัญหาดังกล่าว ภาระความรับผิดชอบจึงตกเป็นหน้าที่ขององค์กรทั้งภาครัฐ
เอกชนและญาติผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงสถาบันสาธารณกุศลที่ต้องแบกรับหน้าที่นี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่
ได้ หากทว่าวันนี้ถ้าในแต่ละชุมชนมีความเข้มแข็ง ก็จะเป็นสิ่งที่ดีอย่างยิ่ง เพราะความเข้มแข็งที่เกิด
ขึ้นนั้นไม่ใช่ เฉพาะการช่วยเหลือคนยากไร้เท่านั้น แต่ผลประโยชน์ที่ตามมาคือความสามัคคี
สามัคคีของทุกคน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการรวมกลุ่มในสังคมที่การรวมกลุ่ม มีผู้นำที่เข้มแข็ง
มีชาวบ้านที่รักการเสียสละ มีการทำงานร่วมกัน จะเป็นสังคมที่มีความพร้อม ปัญหาต่างๆจะน้อย
เพราะทุกคนถือเป็นภาระของตัวเองไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง เมื่อทุกคนมีความคิดเช่นนี้ รัฐบาลของ
สังคมก็จะถูกปิดจนในที่สุดก็น้อยหรือหมดไป ปัญหาเด็กกำพร้า, คนยากจนเป็นปัญหาที่ไม่อยากเลย
สำหรับการแก้ไขถ้าทุกคนช่วยกัน ช่วยกันสำรวจอยู่ในชุมชน ของเรามีเด็กกำพร้า, มีเด็กขาด
โอกาส มีคนยากจนอนาถาหรือไม่ ถ้าพบว่ามี ก็รวมพลังกันช่วยเหลือ อย่าปล่อยให้ตกเป็นภาระของ
ใครคนใดเพียงคนเดียว เพราะปัญหาของชุมชนก็คือปัญหาของเราทุกคน ยิ่งเป็นองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น หรือ องค์กรบริหารส่วนตำบล ต้องเข้ามามีบทบาทและเรียนรู้ไปพร้อมกับการแก้ไข
ปัญหาที่ตรงจุดให้มากขึ้น กับการทำงานที่ผ่านมาของชุมชนในหลายๆชุมชน มีการรวมตัวกัน ตั้ง
กลุ่มองค์กร ,กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มที่อยู่ในแต่ละบ้าน อาทิเช่น กลุ่มสตรี ออมทรัพย์ ที่สามารถนำเงิน
บางส่วนจากการออมไปทำการช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในชุมชน บาง
ครั้งจำนวนสิ่งของหรือเงินทองจะไม่มากนัก แต่เต็มไปด้วยความจริงใจ และตั้งใจ ซึ่งตรงนี้ผู้รับอาจ
จะรู้สึกดีต่อความรู้มากกว่าเงินทองด้วยซ้ำไป คำในลักษณะ "ร่วมลงทุน" ผลกำไรที่เกิดขึ้นได้ถูกจัด

แบ่งออกเป็นส่วนๆ เช่น เงินปันผลแก่ผู้ร่วมลงทุน เงินค่าบริหาร จัดการ, เงินกองทุนช่วยเหลือสังคม ซึ่งนอกจากจะฝึกการอดออมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันประการที่สำคัญคือ กองทุนช่วยเหลือสังคมที่เกิดขึ้นจะนำมาพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กกำพร้า, แม่หม้าย, คนชรา, คนยากจน ได้รับการช่วยเหลือ บำบัดความทุกข์จากกองทุนนี้ เมื่อวันหนึ่งบุคคลเหล่านี้แข็งแรงขึ้น เขาก็จะสามารถยกระดับตัวเองเป็นผู้ให้ต่อไป สังคมก็จะเกิดการพึ่งพา เชื่อมร้อยทั้งทางด้านจิตใจ, สังคม จนในที่สุด องค์กรสาธารณกุศลต่าง ๆ ก็อาจไม่ต้องแบกรับภาระนี้โดยลำพัง ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อครอบครัวเข้มแข็ง ประเทศชาติก็จะเข้มแข็ง เราจะได้ไม่ต้องบ่นว่า "ทำไมไม่มีใครช่วยเราเลย" เพราะวันนี้เราเข้มแข็งด้วยตัวเราเอง เกินกว่าที่จะขอความช่วยเหลือจากใครทุกครั้ง ดังเช่น ในวันเก่า ๆ ที่ผ่านมา

การจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม วัฒนธรรม ที่นำรากฐานทางวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการ มิได้มุ่งเพียงแต่การช่วยเหลือทางด้านกายเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการจัดสวัสดิการทางด้านจิตใจให้ กล่าวคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่จำเป็นต้องเป็นในรูปของเงินทอง การบริจาค เพียงแค่ความมีน้ำใจ การแบ่งปัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมโดยนำเอาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนเกื้อกูลกันนั้นก็สามารถจะจัดเป็นสวัสดิการชนิดหนึ่งได้

๗
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 คำถามการศึกษาวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย	3
1.5 ผลการทบทวนเอกสาร	4
บทที่ 2 วิธีการวิจัย	20
2.1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษาวิจัย	20
2.2 แหล่งข้อมูลการศึกษาวิจัย	20
2.3 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	21
2.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	22
2.5 ขั้นตอนของการศึกษาวิจัย	22
บทที่ 3 สถานการณ์และสภาพปัญหาเด็กและเยาวชน	25
3.1 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน	25
3.2 ข้อมูลสภาพสังคมและวัฒนธรรม	27
3.3 สถานการณ์และสภาพปัญหาเด็กและเยาวชน	41
3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่ได้รับผลกระทบ เหตุปัจจัยของปัญหา และ ความต้องการรวมถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการจัดสวัสดิการเด็ก	52
บทที่ 4 ข้อมูลศักยภาพของชุมชน องค์กรชุมชน อบต.ในการจัดสวัสดิการเด็ก	55
4.1 แนวคิดในการจัดสวัสดิการเด็กโดยองค์กรชุมชน	55
4.2 ศักยภาพชุมชนด้านประเพณีวัฒนธรรมในการจัดสวัสดิการเด็ก	57
4.3 ศักยภาพองค์กรชุมชนในการจัดสวัสดิการเด็ก	58
4.4 ศักยภาพองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการเด็ก	60

บทที่ 5	กระบวนการและกลไกการแก้ไขปัญหา	62
5.1	กระบวนการการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กในตำบลบ้านหลวง	62
5.2	การสร้างกลไกการจัดสวัสดิการเด็กในตำบลบ้านหลวง	64
บทที่ 6	รูปแบบแนวทางการดูแลป้องกัน และแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ในการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กตำบลบ้านหลวง	68
บทที่ 7	ผลการทดลองผลการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กในตำบลบ้านหลวง	74
บทที่ 8	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม		95
ภาคผนวก		
	- ประวัติทีมวิจัย	
	- รูปภาพการดำเนินกิจกรรม	

บทที่ 1 บทนำ

1.1. ความเป็นมาของโครงการ

ปัจจุบันปัญหาของเด็กและเยาวชน ยังคงมีมากมาย ถึงแม้ว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งหลายจะได้ทุ่มเทกำลังความสามารถในการพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหเหล่านี้แล้วก็ตาม แต่พื้นฐานของปัญหาต่างๆในแทบทุกเรื่องมักหนีไม่พ้น ความยากจนหรือปัญหาทางเศรษฐกิจในครอบครัว สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นชนวนของปัญหา ก็คือ ความแตกแยกในสถาบันครอบครัว และความไม่รู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองของสมาชิกในสถาบันครอบครัว มีครอบครัวเป็นจำนวนไม่น้อยต้องประสบปัญหาต่างๆ อาทิ ครอบครัวแตกแยก ในรูปของการหย่าร้าง การแยกกันอยู่ การละทิ้ง สามีทะเลาะวิวาทกันเสมอ ขาดความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดามารดาและบุตร ไม่มาปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม ไม่เป็นสามีที่ดี ภรรยาที่ดี พ่อแม่ที่ดี ผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่สำคัญ ที่ส่งผลถึงเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัว ทำให้ขาดโอกาส ขาดความอบอุ่น ซึ่งไม่สามารถปรับตัวและสภาพจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาสำหรับเด็ก เช่น เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง และเด็กที่ด้อยโอกาสหรืออยู่ในภาวะยากลำบาก จากสภาพปัจจุบันคุณค่าทางจิตใจของคนสังคมเปลี่ยนไปมาก สังเกตว่าตามหน้าหนังสือพิมพ์ข่าวสาร คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี เริ่มมีมากขึ้นทุกวัน ซึ่งส่วนมากเด็กผู้หญิงจะได้รับผลกระทบจากสังคมมากที่สุด จากที่เมื่อก่อนเด็กจะต้องอยู่กับคนชรา หรือตายาย แต่เดี๋ยวนี้ข่าวพราดผู้เยาว์เกิดขึ้นมากจากคนกลุ่มนี้ กลุ่มครู หรือพระสงฆ์ ต่างๆก็เหมือนกัน ทำให้เห็นได้ว่าสังคมเปลี่ยนไปมาก อาจจะด้วยสาเหตุรายได้ แฟชั่น หรือจิตใจที่เคร่งเครียดของคนกับสภาพเศรษฐกิจ ต่างๆ กับกรณีปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนซึ่งส่วนมากกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจะอยู่ในครอบครัวที่ด้อยโอกาส (ยากจน ,กำพร้า,ถูกทอดทิ้ง) ซึ่งปัญหาที่ตามมายังมาซ้ำทับถมจิตใจเด็กมากขึ้น จะมีใครเข้าใจสภาพจิตใจที่บอบบางของเด็กกลุ่มใดอย่างไรอำเภอมะนัง เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องมาจากเป็นพื้นที่ติดชายแดนและมีสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะครอบครัวที่อยู่ในภาวะยากลำบากมีมากในพื้นที่ สภาพปัญหาต่างๆที่พบในพื้นที่ส่วนใหญ่ คือ ปัญหายาเสพติด ซึ่งครอบคลุมในพื้นที่อย่างมาก โดยสถิติที่ผ่านมา ปี 2542 กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ทั้งจำหน่วยและเสพติด คือเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง คิดเฉลี่ยเป็นร้อยละ 5 ของประชากรทั้งหมดของอำเภอ คือ 24,000 คน และรองลงมาผลกระทบที่เด็กได้รับจากครอบครัว เช่น พ่อแม่ค้าขาย ,เสพติด และปัญหาโรคระบาดเอดส์ คิดเป็นร้อยละ 1.82 ส่วนปัญหา เด็กกำพร้า เพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะ เด็กกำพร้าที่เกิดจากครอบครัวที่ พ่อแม่ เสียชีวิตจากโรคเอดส์ และเด็กกำพร้าที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้งให้อยู่กับตายาย เนื่องจากความไม่พร้อมที่จะมีบุตรของพ่อแม่ที่อยู่ในวัยเยาว์และด้านเศรษฐกิจรายได้ของครอบครัว

ปี 2543 ที่สามารถสำรวจพบปัญหาเด็กและเยาวชนอยู่ 109 คน (พื้นที่ ต.บ้านหลวง 10 หมู่บ้าน) เป็นเด็กกำพร้าผลกระทบจากเอดส์ 52 คน / เด็กถูกทอดทิ้ง (หย่าร้าง) 23 คน และเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิต (ครอบครัวยากจน) 34 คน ซึ่งเพิ่มมากกว่าปีที่ผ่านมา 2542 มีจำนวนคิดเฉลี่ยเพิ่ม 22 % ของจำนวนปีที่ผ่านมาคือ 83 คนของเด็กกำพร้าทั้งหมดที่สำรวจพบปี 2542 (ข้อมูลของกรมประชาสงเคราะห์ อ.แม่เมาะ)

สำหรับการช่วยเหลือเด็กกำพร้าของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ (2543) จะมีหน่วยงานกรมประชาสงเคราะห์อำเภอช่วยเหลือในด้านปัจจัยเบื้องต้น คือ เบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาท/ปี ซึ่งก็ช่วยเหลือไม่ได้ทุกคน การช่วยเหลือจะช่วยได้เพียงการให้เบี้ยยังชีพปีละ 1 ครั้ง เพราะหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างจะมีงบประมาณจำกัด ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการช่วยเหลือ ยังเน้นการช่วยเหลือเชิงสงเคราะห์อยู่ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุมากกว่าที่จะเข้าถึงคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าจริงๆ ว่าสาเหตุที่เกิดปัญหากรณีนี้เกิดจากอะไร แนวทางแก้ไขช่วยเหลืออย่างไรถึงจะเกิดความยั่งยืนต่อตัวเด็ก และแต่ละประเด็นการช่วยเหลือควรเข้าใจความรู้สึกของเด็กด้วย ตลอดจนพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูของเด็กเองก็ตาม ว่าเกิดมาจากสาเหตุอะไรกับกรณีปัญหา, พ่อแม่เด็กมีเข้าใจเรื่องครอบครัวศึกษาหรือไม่, การมีบุตรก่อนวัยอันสมควรเกี่ยวข้องหรือไม่, สิทธิเด็กที่ควรพึงได้รับจากพ่อแม่และสังคม เป็นอย่างไร สิ่งทีกล่าวมานี้ได้เข้าถึงความคิด สื่อสาร การเข้าใจของชุมชน สังคม มากน้อยเพียงไร องค์กรท้องถิ่นกับบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ยังคงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมและผลักดันการส่งเสริม ช่วยเหลือปรับปรุงให้เกิดการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนมากที่สุด แต่ที่ผ่านมายังไม่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา เรื่องปากท้อง หรือช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสยังมีบทบาทน้อย ประกอบกับไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความร่วมมือในระดับชุมชนได้ในปัจจุบัน

โครงการวิจัย “ การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับองค์กรชุมชน ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ “ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่ออนาคตของเด็กและเยาวชนของประเทศไทยมาก เพราะ“เด็กวันนี้ก็คือผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าเด็กได้รับแต่สิ่งที่ดีๆคุณภาพชีวิตในการเป็นอยู่ที่ถูกต้องต่อไปข้างหน้า ก็เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป” การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม ประสานความร่วมมือระหว่าง นักวิจัย , นักวิชาการ ,สมาชิก อบต., เจ้าหน้าที่ของภาครัฐระดับชุมชน ,ผู้นำในชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและผู้นำธรรมชาติ รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่รูปแบบ-กระบวนการในการดำเนินงานพัฒนาป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน และรวมถึงครอบครัวด้วยโอกาสที่มีเด็กอาศัยอยู่ในครอบครัวซึ่งรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานหลังจากสิ้นสุดโครงการวิจัยในครั้งนี้จะได้นำไปสู่การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง ด้านการสนับสนุนแผนงานและงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชนในตำบลบ้านหลวง โดยการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับองค์กรในชุมชน และประชาชน ตำบลบ้านหลวง

1.2.2 เพื่อดำเนินการเสริมสร้าง กลไก กระบวนการทำงานร่วมกัน ขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรชุมชน ประชาชนในการดูแล ป้องกัน แก้ไขปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวหย่าร้าง จากเอดส์ และยาเสพติด โดยวัฒนธรรมชุมชน

1.3. คำถามหลักของการวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง และองค์กรชุมชน จะมีวิธีการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในตำบลในรูปแบบการจัดสวัสดิการในชุมชน อย่างไรบ้าง โดยมีแนวคำถามประกอบ คือ แนวทางการ ดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาค่าเด็กที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวหย่าร้าง ,เอดส์ และยาเสพติด ในตำบลบ้านหลวงจะมีรูปแบบอย่างไร

ประชาชนในพื้นที่จะมีกระบวนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาค่าเด็กในชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมชุมชน ได้อย่างไร

การทำงานร่วมกันระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรชุมชน และประชาชน ในการแก้ไขปัญหานี้ จะมีกลไกการทำงานอย่างไร

1.4 แนวทางการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1.4.1 ขอบเขตเนื้อหาสาระที่ต้องการและแนวทางที่จะได้คำตอบ

1. เหตุปัจจัยของปัญหา ความรุนแรงของปัญหา
2. จิตความสามารถ ศักยภาพของชุมชนที่จะนำมาแก้ไขปัญหาค่าเด็กที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวหย่าร้าง , เอดส์และยาเสพติด
3. แนวทางเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาค่า
4. โอกาสของวัฒนธรรมชุมชน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

แนวทางที่จะได้คำตอบ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และจัดเวทีนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์หาเหตุปัจจัยและความรุนแรงของปัญหา วิเคราะห์ จิตความสามารถ ศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่มีอยู่มากำหนด และดำเนินการจัดการ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน และนำเสนอความคิดเห็น
3. การระดมความคิด ระดมทุน และระดมทรัพยากร ที่มีอยู่ในตำบลทั้งหมด เพื่อกำหนดและดำเนินการในการแก้ไขปัญหาค่า

4. ทดลองดำเนินการ โดยเปิดเวทีให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและแบ่งเบาภาระหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามขีดความสามารถ ศักยภาพ ที่ตนเองมีอยู่

1.5 การทบทวนเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

ผลการทบทวนเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับ องค์การชุมชน ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ นั้นได้มีศึกษาเนื้อหาและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแยกออกได้ ดังนี้

เด็ก และเยาวชน

คำว่า “ เด็ก ” ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ คือ เป็นบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ในประเทศตะวันตกหลายแห่งวัยรุ่นมีสภาพชีวิตที่ถูกคุ้มครองและบังคับจนอาจถูกเรียกว่า “ เด็ก “ ด้วยเช่นกัน แต่ข้าพเจ้าจะนิยามโดยทั่วไปคือ “ เด็ก “ หมายถึง กลุ่มอายุก่อนวัยรุ่น และ “ เยาวชน ” หรือ “ วัยรุ่น “ หมายถึง กลุ่ม อายุ 13-18 ปี คำว่า “ ผู้เยาว์ “ จะหมายถึงทั้งสองกลุ่ม

การจัดการ

การจัดการ (Management) หมายถึง การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่มีลักษณะและรูปแบบที่มีทำให้เกิดผลเสียหรือสร้างประสิทธิภาพของสิ่งที่จะถูกดำเนินการนั้นให้น้อยลงไป กล่าวคือ การดำเนินการที่เป็นไปด้วยความรอบคอบและการดำเนินการอย่างสุขุม และมีความละเอียดอ่อน ให้เป็นไปตามวิธีการอนุรักษ์ทั้ง 8 วิธี คือ การใช้การเก็บกัก การรักษา/ซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต แต่ละวิธีจะมีแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินการทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดการนั้นเป็นการประยุกต์วิธีการอนุรักษ์ดำเนินการด้วยการมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะเพื่อการนำไปสู่การรักษาประสิทธิภาพให้เกิดขึ้น

การจัดการในความหมายและลักษณะของกระบวนการทำงานในชุมชนที่ได้มีกาดำเนินงานที่ผ่านมานั้น หมายถึงการจัดสรร แบ่งปัน อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยการมีกลไกในการตัดสินใจซึ่งใช้โครงสร้างทางสังคมเป็นกระบวนการดำเนินงานและติดตาม

การบริหารจัดการสวัสดิการ

ความหมายของสวัสดิการ

สวัสดิการสังคม (SOCIAL WELFARE) คือ การจัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อส่งเสริมสวัสดิการให้แก่ประชาชนในด้านความต้องการที่อยู่อาศัย ครอบครัวและเด็ก สังคม สุขภาพ การบริการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน ชุมชน สังคม ซึ่งรวมถึงการดูแลรักษา การป้องกัน (Waltra.Friender, introduction to Social Welfare : New York ; Prentice-Hall,1989,P4)

สุวรรณ รื่นยศ งานสวัสดิการสังคม คือ การดำเนินงานทุกอย่างที่รัฐและเอกชนดำเนินงานช่วยเหลือ เกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยช่วยเหลือผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ (สุวรรณ รื่นยศ, 2512: น 34)

“สวัสดิการสังคม” ว่าเป็นการพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มั่นคง โดยครอบคลุมการบริการกับบุคคลและชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ กิจกรรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคม หรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่มชุมชน (Encyclopedia of Social Work, 1971:1446)

สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน งานสวัสดิการสังคม มีจุดมุ่งหมาย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน ไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ หรือแก้ปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการป้องกัน (วิจิตร ระวังค์, 2532: หน้า1)

สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสวัสดิการสังคมยังอาจหมายถึงการกำหนดนโยบายสังคมโดยรัฐ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนได้แก่

1. การประกันสังคม
2. การประชาสงเคราะห์
3. บริการสังคม

สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม สวัสดิการหรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การกินดีอยู่ดีของทุกคนไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้นทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ตามปณิญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่อสิทธิมนุษยชนกำหนดว่า ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนอง ในความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะได้รับ และความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุกคนควรรู้ว่า หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค (วันทนีย์ วาสิกะสิน ,2536 : หน้า 60-61)

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าสวัสดิการสังคม หมายถึง การให้ความช่วยเหลือที่รัฐหรือเอกชน และประชาชนเป็นผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ แบ่งปันและเกื้อกูลผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจในรูปแบบต่างๆ

รูปแบบของสวัสดิการสังคม

1.รูปแบบ “ส่วนที่เหลือ” หรือแบบ “เก็บตก” ได้แก่ การจัดสวัสดิการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าบุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยแหล่งตอบสนองความต้องการทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ตลาดและครอบครัว รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมแบบนี้

ประชาชนจะหันเข้าหาแหล่งทรัพยากรของตนเอง ด้วยการใช้จ่ายเงินรายได้หรือเงินออมที่มีอยู่ซื้อหาบริการทางสังคมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของตนเอง หากซื้อหาไม่ได้ก็จะหันเข้าหาครอบครัวญาติมิตร บุคคลที่ประสบปัญหาอย่างหนักเท่านั้น ที่สถาบันสวัสดิการสังคมของรัฐจะช่วย เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย หรือทุกข์ภัยต่างๆ (ยุพา วงศ์ไชย, กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ และเล็ก สมบัติ, 2528 : หน้า14)

การจัดสวัสดิการแบบนี้มักเป็นการแก้ปัญหาให้เกิดขึ้นก่อนมากกว่าป้องกันปัญหาหรือเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง สวัสดิการแบบ “เก็บตก” จึงมีคุณค่ากับการอุดหนุนผู้ร่ำรวยน้อยกว่า

รูปแบบ “สัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม” เป็นการมองสวัสดิการสังคมเสมือนกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมตามรูปแบบนี้ถูกใช้ให้เป็นเครื่องตอบแทนแก่ผู้ที่เป็นกำลังในการผลักดันระบบเศรษฐกิจโดยใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังการผลิต การจัดสรรสวัสดิการแบบนี้ใช้เกณฑ์การจัดสรรโดยพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน รูปแบบนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และจิตวิทยาอุตสาหกรรม เป็นการกระตุ้นเร้าค่านิยมด้านการทำงานแบบโปรเตสแตนต์และการสร้างความชอบธรรมแก่ผู้ที่มีทักษะการทำงานที่ดีในการในการได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า

ผลของการจัดสวัสดิการแบบนี้คือ สวัสดิการสังคมที่เป็นระเบียบมากกว่าแบบแรกสามารถตอบสนองความต้องการได้ทั่วถึง กระนั้นก็ตามยังถือว่ารูปแบบนี้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในกลุ่มประชาชนที่ไม่มีส่วนร่วมในการผลิต

3. รูปแบบ “สถาบัน” ถือว่ามีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการบูรณาการ (Integration) ที่สังคมขาดเสียมิได้ สวัสดิการแบบนี้ยังต้องทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น เหมาะสมที่จะดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อการคานกระบวนเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมดังกล่าว

งานสังคมสงเคราะห์

การสังคมสงเคราะห์ คือ การนำเอาทรัพยากรต่างๆ มาตอบสนองความต้องการของบุคคลกลุ่ม และชุมชน เพื่อให้บุคคลช่วยเหลือตนเองได้ (Stroup. Socil work. An introduction. To the Field ; New York : Am erican Book comony, 1960,P1)

“ การสังคมสงเคราะห์ หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ของการจัดหาบริการเพื่อช่วยส่งเสริมความสามารถของบุคคลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองที่มีอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข ” (ยุพา สงศ์ไชย ,2523 : หน้า 26)

“ การสังคมสงเคราะห์ เป็นการนำความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และสังคม เช่น พฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจกระแ้างจัด ในปัญหาความเดือดร้อนของมนุษย์และสังคม (ทศนีย์ ลักขณาพาณิชช,2533: 41)

งานสังคมสงเคราะห์เป็นวิธีการหนึ่งทางสังคม เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาปัจเจกบุคคลทาง สังคม เพื่อให้เขาทำให้น้ำที่ต่อไปได้ การสังคมสงเคราะห์ “ การจัดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคลเป็นกลุ่มหรือชุมชน โดยใช้หลัก ทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ

รัฐสวัสดิการ

หมายถึง การบริการสังคมในด้านสวัสดิการช่วยเหลือประชาชนซึ่งตกอยู่ในฐานะความทุกข์ยาก ให้ได้รับความสะดวกขึ้น โดยองค์กรของรัฐ (อนันต์ พยัคฆมิตร,2518 หน้า 1)

รัฐสวัสดิการ หมายถึง นโยบายส่งเสริมความอยู่ดี กินดี แก่ประชาชนอย่างกว้างขวางและมีการป้องกันหลักประกันแก่ประชาชนให้สามารถมีบริการอันจำเป็นที่จะดำรงชีพต่อไปได้ (ปกรณ์ อังศุสิงห์ ,2511 หน้า 10)

ลักษณะของรัฐสวัสดิการ

1. สวัสดิการของประชาชนที่รัฐเข้าไปบริการ (ปัจัย 4)
2. การยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือความทุกข์ยากของประชาชน
3. สวัสดิการที่มุ่งให้ประชาชนสามารถดำรงชีพอยู่ได้
4. บริการทางสังคม (การศึกษา , บริการทางการแพทย์ ,การประชาสงเคราะห์ , การประกันสังคม)
5. สวัสดิการที่จัดอย่างกว้างขวาง

การจัดสวัสดิการชุมชน

ความหมายการจัดสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชน คือ ความช่วยเหลือ การแบ่งปัน และเกื้อกูล ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือ ด้านสิ่งของ เงินทอง หรือปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ผู้ได้รับไปแล้ว บรรเทาความเดือดร้อนได้ไม่ว่าจะในระยะสั้นหรือระยะยาวก็ตาม โดยองค์กรคนในชุมชน และการจัดสวัสดิการนั้นควรคำนึงถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิตในชุมชน อันได้แก่การเจ็บไข้ได้ป่วย การตาย การศึกษา (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ , 2544 : หน้า 32)

การจัดสวัสดิการชุมชนโดยองค์กรชุมชน

ในกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เน้นให้องค์กรชุมชน ได้ลุกเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเองมากขึ้นการจัดสวัสดิการจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่นำมาเป็นแนวทางของการแก้ไขปัญหา

ของแต่ละชุมชน ซึ่งมีการนำเอาวิธีการและรูปแบบต่างๆ มาใช้ตามสถานการณ์และความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มออมทรัพย์ในกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตพระอาจารย์สุบิน ปณีโต จังหวัดตราด กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนนครร่มเกล้า ฯลฯ ที่เน้นให้ชุมชนนำเอาทุนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นแนวทางในการช่วยเหลือกันในชุมชนของตนเอง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ , 2544 : หน้า 16)

ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตตำบลที่อยู่นอกเขตเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ยกเว้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลถูกจัดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระในการดำเนินการภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด มีรายได้ และมีทรัพย์สิน เป็นของตนเอง ตั้งแต่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีผลบังคับจนถึงปัจจุบัน ได้มีการประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งสิ้น 6,744 แห่ง ซึ่งในองค์การบริหารส่วนตำบล จะมี โครงสร้าง 2 โครงสร้าง ที่อยู่ในระบบการทำงานภายใต้ นามองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ คือ

1. โครงสร้างองค์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

1.1 สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

ทำหน้าที่เกี่ยวกับ : งานทั่วไป งานธุรการ งานพิมพ์ดีด งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานการประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบัญญัติตำบล งานนิติกร งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบัญญัติ งานงบประมาณประจำปี งานขออนุมัติการดำเนินงานตามข้อบัญญัติ งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

1.2 ส่วนการคลัง

ทำหน้าที่เกี่ยวกับ : การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีรายได้และการนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน งานรายงานการเงินคงเหลือประจำวัน งานขออนุมัติเบิกตัดปีและขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานจัดทำงบแสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน หนี้สิน งบโครงการเงินสะสม งานจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงิน รายได้ รายจ่าย งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

1.3 ส่วนโยธา

ทำหน้าที่เกี่ยวกับ : งานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบถนน อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ ฯลฯ งานงบประมาณการราคาค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานการก่อสร้าง และซ่อมบำรุงทาง อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานควบคุมการก่อสร้าง งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

2. โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีโครงสร้างการบริหารงานตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 ที่มีโครงสร้างการบริหารงาน 2 ส่วน ประกอบด้วย

2.1 สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ,รองประธานองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เลือกมาจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ 3 ประการ คือ :

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายเพิ่มเติม
3. ควบคุมการปฏิบัติงานคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

1.2 คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่ง และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน โดยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง

คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ 4 ประการ

1. บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบัญญัติและแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

3. รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

3. บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 3.1 บุคลากรฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง หมู่บ้านละ 2 คน โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี นับตั้งแต่ได้รับการเลือกตั้ง สำหรับประธานสภา,รองประธานสภา และเลขาธิการสภา ที่เลือกตามมติจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีนายอำเภอแต่งตั้ง
- 3.2 บุคลากรฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบล และรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน โดยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วเสนอนายอำเภอแต่งตั้ง
- 3.3 บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย
 1. พนักงานส่วนตำบล ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนที่ตั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบล
 2. ลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล
 3. ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร้องขอให้ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราว

4. ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล

เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งมีศักยภาพที่แตกต่างกัน จึงได้มีการแบ่งขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 5 ขนาด หรือ 5 ชั้น โดยใช้เกณฑ์การแบ่ง 4 ด้าน คือ

- 4.1 ด้านการปกครอง ให้น้ำหนัก 20%
- 4.2 ด้านเศรษฐกิจ ให้น้ำหนัก 55 %
- 4.3 ด้านสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม ให้น้ำหนัก 8 %
- 4.4 ด้านการบริหารจัดการ ให้น้ำหนัก 17 %

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการแบ่งชั้นดังกล่าว กรมการปกครองได้มอบหมายให้นายอำเภอเป็นผู้ดำเนินการตามแบบประเมินที่กรมการปกครองกำหนด ส่วนการประมวลผลข้อมูล กรมการปกครองเป็นผู้ดำเนินการโดยมีเกณฑ์การแบ่งชั้นองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 1 : ต้องมีคะแนน 751 คะแนน ขึ้นไป
- องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 2 : ต้องมีคะแนน 701-750 คะแนน
- องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 3 : ต้องมีคะแนน 651-700 คะแนน
- องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 4 : ต้องมีคะแนน 551-600 คะแนน
- องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 5 : ต้องมีคะแนน 550 คะแนน ลงมา

ปัจจุบัน มีองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่หนึ่ง = 74 แห่ง, ชั้นที่ 2 = 78 แห่ง, ชั้นที่ 3 = 205 แห่ง, ชั้นที่ 4 = 844 แห่ง และ ชั้นที่ 5 = 5,543 แห่ง รวมทั้งหมดมีองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 6,744 แห่ง (กรมการปกครอง 2544)

5. ภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจและหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องมีการกิจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนท้องถิ่นของตนเอง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ภารกิจหน้าที่ ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่

1. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
2. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเรือ และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
3. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
4. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
6. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
7. คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. ท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

1.2 ภารกิจและหน้าที่ ที่อาจจัดกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถเลือกจัดทำได้ตามความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ได้แก่

1. ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
2. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
3. ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

4. ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
5. ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
6. ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
7. บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
8. คุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
9. หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
10. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
11. กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
12. การท่องเที่ยว
13. การผังเมือง

(เอกสารรายงานผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล, 2545, หน้า 6-9)

หลักการที่สำคัญในการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ คือ การกำหนดสภาพที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นในอนาคตหรือจุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่จะดำเนินการให้สำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายระดมความคิดเห็นและความคาดหวังของคนในท้องถิ่น
2. มีเนื้อหาควบคุมใน 3 ด้าน คือ
 - 2.1 ครอบคลุมภารกิจหน้าที่ในทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่กฎหมายกำหนด
 - 2.2 ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส ผู้ว่างงาน รวมทั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ
 - 2.3 ครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้านในเขตตำบล
3. สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของชาติ โดยคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาของชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แนวทางพัฒนาจังหวัดและอำเภอ
4. มุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลต้องแสวงหาตรวจสอบ ศึกษาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงของประชาชนคืออะไร และปัญหาใดมีความเร่งด่วนมากน้อยกว่ากัน และประชาชนต้องการมากที่สุด
5. ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
 - 5.1 ให้ประชาชนร่วมจัดทำแผนโดย
 - ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

- ร่วมเสนอปัญหาความต้องการโครงการ/กิจกรรม ตามกระบวนการประชาคม
ทั้งระดับหมู่บ้าน/ตำบล

5.2 ให้ประชาชนได้ประเมินผลการปฏิบัติตามแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล
โดยเมื่อสิ้นปีงบประมาณให้จัดประชุมประชาคม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน
ได้แสดงความคิดเห็นต่อผลงานในรอบปี

(เอกสารชุดฝึกอบรมหลักสูตร การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับปรับปรุง) ,2545 ,
หน้า 87-88)

บทบาทของคณะผู้บริหาร

1. บทบาทในฐานะ “สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล” ซึ่งมาตรา 46 ของพระราชบัญญัติสภา
ตำบล

และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ระบุไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 46 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของ
องค์การบริหารส่วนตำบล

(2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณ
รายจ่าย

ประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

(3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร ให้เป็นไปตามนโยบายและ
แผน

พัฒนาตำบลตาม 1. และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ หรือ

2. บทบาทในฐานะ “กรรมการในคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล”

ซึ่งมาตรา 59 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ระบุไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 59 คณะผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและ
แผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วน
ตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์
การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล
ทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

รูปแบบของการจัดสวัสดิการ

รูปแบบของการจัดสวัสดิการในชุมชนนั้นได้มีการจัดสวัสดิการตามความต้องการของแต่ละท้องถิ่นตามความจำเป็นไม่ว่าจะเป็น

1. การดูแลและการรักษาพยาบาล
2. การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเด็ก
3. การช่วยเหลือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและผู้ดัดจริต
4. การช่วยเหลือเงินฌาปนกิจศพ
5. การช่วยเหลือในรูปกองทุนอาชีพ
6. การช่วยเหลือปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สะพาน น้ำประปา ฯลฯ

ซึ่งรูปแบบของการช่วยเหลือหรือการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นจะมีหลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละพื้นที่นั้นๆ ซึ่งการจัดสวัสดิการดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายและความต้องการอย่างแท้จริงรวมไปถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในการนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการดังกล่าว

การมีส่วนร่วมองค์กรชุมชนในการจัดสวัสดิการ

ความหมาย ของการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกันในการดำเนินงาน คิด การตัดสินใจ แก้ไขปัญหาโดยใช้ความคิด ความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา (เอกสารการพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2539 : หน้า 138)

จากรายงานการประชุมของ The Ad Hoc Group Of Expert เรื่อง “ Popular Participation As Strategy For Promoting Community Level Action National Development ” พบว่า คำว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ และมีการให้ความหมายต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้กระทั่งภายในประเทศเดียวกัน ในการที่จะเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องดูบริบท (Context) ของแต่ละประเทศและสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ของประเทศนั้นๆ อย่างไรก็ตามที่ประชุมดังกล่าวได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้กว้างๆ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน จะนำมาซึ่งโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนาและการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงเท่าเทียมกันในประเด็น ของ

1. การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม
2. การตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนนโยบาย การวางแผน และการปฏิบัติตามแผน ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม

นอกจากนี้การประชุมเรื่องการมีส่วนร่วม : นโยบายและกลวิธี จัดโดยศูนย์นักศึกษานโยบายสา

ธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ได้ให้คำจำกัดความกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถในการจัดกระบวนการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคมการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง ” (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ , 2527 : หน้า 3)

องค์การสหประชาชาติ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาโดยมีการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในด้านต่างๆคือ

1.ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น

2.ในการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ โดยความสมัครใจ

“การมีส่วนร่วม” หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ของสังคมรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

การมีส่วนร่วมของประชาชน “เป็นกระบวนการให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ให้ความสำคัญสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหาร่วมกัน การใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง” (สุรัสวดี หุ่นพยนต์, 2526.หน้า19)

การเข้าไปมีส่วนร่วมของสังคม “เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกับกลุ่มคน และระหว่างกลุ่มคนต่อกับกลุ่มคน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ “ (Hay,1958: P9)

“การมีส่วนร่วมการพัฒนาได้ว่า จะต้องยึดหลักของการให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสภาพที่เป็นอยู่ทั้ง ศักยภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องยึดหลักของการให้ประชาชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นอยู่ของตนเอง และการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดหมายของตน ซึ่งจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตัวของประชาชนเองไม่ใช่เกิดจากอิทธิพลภายนอก” (Bhasin, 1978 : P 46)

การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังของประชาชน โดยยึดหลักการว่าสมาชิกในชุมชนนั้น จะต้องร่วมมือกันวางแผนและการปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชน (ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, 2531 ,หน้า 24)

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นการให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่ การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชนมาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างจะต้องเป็นเรื่องของประชาชนคิดขึ้นมา (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ, 2527, หน้า 320)

เรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สังคม มูลนิธิ และองค์กร อาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน (ไพรัช เชนะรินทร์, 2527, หน้า 6)

จากความหมายของการมีส่วนร่วมที่กล่าวข้างต้น มีส่วนที่คล้ายคลึงกัน 4 ประเด็น กล่าวคือ

1. อำนาจการเข้าไปควบคุมและตัดสินใจของประชาชน
2. ความสนใจ ความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนในการเข้าไปแก้ปัญหา
3. โอกาสที่รัฐบาลเชื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมและทำการส่งเสริม
4. การยอมรับในความรู้ ความสามารถและศักดิ์ศรีของประชาชน

จากการรวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมและศึกษาความหมายต่างๆ มาแล้วนั้นสามารถ สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด การเปลี่ยนแปลง ทั้งเพื่อตัวเองและกลุ่มโดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกกระบวนการเพื่อตนเอง และกลุ่มของเขาและมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องมีใช่เป็นการกำหนดกรอบความคิดจากภายนอก

การสร้างเสริมความเข้มแข็งโดยให้ประชาชนในกลุ่มที่แตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้เสียในปัญหา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง นับได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะอดีต 40 – 50 ปีที่ผ่านมา พบว่าบทบาทและการแนวคิดกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานราชการตั้งแต่ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น คือ ผู้กำหนดทิศทางการดำเนินงานต่างๆ ตามที่ตนเองคาดหวังและเมื่อมีกระแสการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและกระบวนการดำเนินงาน โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้มีการผลักดันให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ในทุกระดับตั้งแต่การมีโอกาสร่วมสร้างแผนพัฒนาประเทศ และต่อมากระแสการมีส่วนร่วมในระดับนโยบายและกิจกรรมต่างๆ ไปถึงขั้นของการเรียกร้องสิทธิของประชาชน ที่มีใช่เพียงแต่เรื่องของการให้โอกาสแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นแต่รวมไปถึงสิทธิอำนาจในการจัดการวิถีชีวิตและทรัพยากรชุมชนตนเอง (โอภาส ปัญญา, 2542 หน้า 8)

การจะสร้างความสมดุลของการพัฒนา คือ การทำให้การพัฒนานั้นเกิดความนุ่มนวลและถาวร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาจะต้องเน้นการมีส่วนร่วม อันเกิดจากการผลักดันกำลัง ราชการ ประชาชน ทุกระดับจะต้องเป็นเรื่องเดียวกัน (โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2536 : หน้า 154)

ดังนั้นเราจะพบว่าการมีส่วนร่วมนี้นับได้ว่าเป็นรากฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนและตอบสนองและสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา

1.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรม บุคลิกและการจูงใจ(Dale Carnegie) เขียนเรื่องของการทำงานของคนที่ตอบสนองกับความต้องการขั้นพื้นฐานว่าเมืองค์ประกอบได้แก่

1. สุขภาพ การมีชีวิต
2. อาหาร
3. ทรัพย์สิน,เงิน,สิ่งของ
4. ชีวิตและอนาคต
5. ความสุข
6. ความรู้สึกเป็นคนสำคัญ

ซึ่งจากการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ได้มีการนำเอาทฤษฎีต่างๆ มาเป็นองค์ประกอบในการดำเนินงาน เช่น ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมที่แท้จริง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและความต้องการร่วมคิด และวิธีการแก้ไขปัญหา หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ร่วมวางแผนงาน หรือโครงการ ร่วมตัดสินใจหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล
2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว (ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, 2531, หน้า 26-27)

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมหรือ โครงการต่างๆ พบว่ามีผู้ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมพอสรุปได้ ดังนี้

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรม ตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติงานตามแผน โครงการและกิจกรรมที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และซ่อมแซม บำรุงรักษาผลที่เกิดจากกิจกรรม (ไพรัตน์ เดชะรัตน์, 2527 ,หน้า 6-7)

รูปแบบการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับ องค์กรชุมชน

การพัฒนาเด็กถูกมองว่า เป็นการที่เด็กคนหนึ่งค่อยๆ ไต่บันไดแห่งความสามารถขึ้นไปตาม ลำพัง หลายคนหลายๆท่านมีการพยายามอธิบายทฤษฎีการพัฒนาเด็กมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจบทบาท ของผู้ใหญ่ในการพัฒนาเด็กดีขึ้นด้วย การมีส่วนร่วมของเด็กไม่ได้หมายความว่าความถึงการเข้าไปแทนที่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่นั้นต้องเรียนรู้การฟัง การช่วยเหลือและการนำทางด้วย รวมทั้งเมื่อไรควรพูด ไม่ควรพูด เราไม่ควรคิดถึงการพัฒนาการตามวัยของเด็กในการมีส่วนร่วมว่าเป็นขั้นตอนง่ายๆเหมือนการพลิก หนังสือไปทีละหน้า แต่เราควรมองว่ามีอะไรที่เด็กจะทำได้ร่วมกับเด็กอื่นๆบ้างด้วยการสนับสนุน ของผู้ใหญ่

เราอาจจะหลงทางได้ถ้าเราใช้ขั้นตอนการพัฒนาง่ายๆหรือใช้บรรทัดฐานที่สัมพันธ์กับอายุ ในการวัดความสามารถของเด็ก แม้ว่าเราจำเป็นต้องคุ้นเคยกับช่วงตอนที่สำคัญในการพัฒนาการ ของเด็ก เช่น การพัฒนาขีดความสามารถของเด็กที่จะรับรู้มุมมองของผู้อื่น เราต้องระลึกว่าอายุของ เด็กที่จะเข้าสู่ขั้นพัฒนาการนี้ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพวัฒนธรรมและลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวกับการค้นพบความสามารถในการคิดและพูดของเด็กก็คือ แรงจูงใจเบื้อง หลังพฤติกรรมของเด็กเด็กที่มีปัญหาหรือขาดความภูมิใจในตัวเองจะไม่ค่อยแสดงออกซึ่งความสามารถที่จะคิดหรือทำงานรวมกลุ่มด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมของเด็กเหล่านี้จะต่ำกว่าที่คาดไว้ เรา จะต้องทำให้เกิดสถานการณ์ที่เด็กกลุ่มนี้จะมีโอกาสแสดงความสามารถออกมาได้ดีที่สุด เช่นเดียวกันที่เราต้องใช้เทคนิคต่างๆช่วยให้ผู้ใหญ่รับฟังเด็กให้มากขึ้นด้วย (โรเจอร์ เอ ฮาร์ท “ การมีส่วนร่วมของเด็ก “ ยูนิเซฟ-องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ,หน้า 35-36)

เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบากเป็นพิเศษ “ โดยหมายถึง เด็กซึ่งไม่มีครอบครัวหรือมีครอบครัว แต่ถูกคุกคามโดยภัยพิบัติต่างๆ เช่น ความยากจน โรคภัย หรือความแตกแยก ซึ่งทำให้ความต้องการ ขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กไม่ได้รับการตอบสนอง หรือเด็กอีกบางส่วนก็มีชีวิตในครอบครัวที่ทารุณ

หรือทอดทิ้งพวกเขา เด็กๆจำเป็นต้องได้รับการปกป้องจากสิ่งเหล่านั้น สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะเป็น นำการเข้ามามีบทบาทกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ อบต. ซึ่งในที่นี้มีได้หมายความว่าองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นไม่ได้ดูแลเด็กกลุ่มนี้ แต่ที่ผ่านกระบวนการช่วยเหลืออาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง หรือเป็นการแข่งขันช่วยเหลือมากกว่า จึงอาจจะ ต้องมีการศึกษาถึงการป้องกันกับปัญหาด้วย

แต่การทำงานจะมอบเป็นภารกิจของผู้ใดผู้หนึ่ง หรือหน่วยงานหน่วยงานหนึ่งนั้น คงจะเป็นการพัฒนาที่เป็นการทำงานที่ไม่จะเป็นผลสำเร็จ กับกระบวนการในสถานะปัจจุบันแล้ว ต้องมีการทำงานแบบภาคีมากขึ้น โดยเฉพาะ องค์การชุมชน ที่ประกอบด้วยคนในชุมชนเอง อยู่ใกล้กับ ปัญหามากที่สุด ร่วมกับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นตัวแทนชาวบ้านที่เข้าบริหารจัดการ ในทั้งส่วนงบประมาณและแผนงานแนวทาง โดบบทบาทกับการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ เป็นอำนาจหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการอยู่แล้ว เพียงแต่กระบวนการทำงาน คงจะต้องมาร่วมกันค้นหารูปแบบที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้การ แก้ไขที่ยั่งยืนที่สุด

การจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน

ความหมายการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน

คือ การให้ความช่วยเหลือ หนุนเสริม การให้และการเกื้อกูล ที่ไม่เฉพาะด้านปัจจัยสี่เท่านั้นแต่ยังรวมหมายถึงการแสดงออกทางพฤติกรรม ทางสังคมที่ทำให้ผู้ที่ได้รับรู้สึกดีขึ้น เป็นจุดมุ่งหมายที่อาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรมประเพณี ความสัมพันธ์ทางสังคมเข้ามามีส่วนในการดำเนินการ โดยคนในชุมชน เครือญาติ เพื่อนบ้าน ที่ใกล้ชิด องค์การในท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในท้องถิ่น ที่มีการมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมได้ประโยชน์ เพื่อให้การจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างทั่วถึง และสิ่งที่แตกต่างจากการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ คือ การให้การหนุนเสริมให้พวกเขาเหล่านั้นอยู่ได้ด้วยตัวของเขาเอง มิใช่การสนับสนุนช่วยเหลือไปตลอดชีวิต

บทที่ 2 วิธีการวิจัย

2.1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษาวิจัย

พื้นที่ศึกษาประกอบด้วย ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 หมู่บ้าน ดังนี้

1. หมู่ 1 บ้านหลวง
2. หมู่ 2 บ้านป่าแดด
3. หมู่ 3 บ้านสันห้าง
4. หมู่ 4 บ้านป่าก่อ
5. หมู่ 5 บ้านป่าแดง
6. หมู่ 6 บ้านใหม่โพธิ์งาม
7. หมู่ 7 บ้านจัดสรร
8. หมู่ 8 บ้านใหม่ทรายคำ
9. หมู่ 9 บ้านป่าแดงอภิวัฒน์
10. หมู่ 10 บ้านโป่งพัฒนา

2.2 แหล่งข้อมูล

2.2.1 กลุ่มเป้าหมาย หรือแหล่งข้อมูล

1. เด็ก หมายถึง เด็กที่มีอายุ ระหว่าง 0 – 14 ปี ได้แก่
 - 1.1 เด็กกำพร้าเอดส์ ประกอบด้วย
 - พ่อแม่เสียชีวิตทั้งคู่ด้วยโรคเอดส์
 - พ่อหรือแม่ บุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์
 - 1.2 เด็กถูกทอดทิ้ง (ครอบครัวย้ายร้าง)
 - 1.3 เด็กที่อยู่ในการดูแลของผู้ปกครองอายุ ต่ำกว่า 20 ปี
 - 1.4 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติด
2. เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ ระหว่าง 15 – 17 ปี ได้แก่
 - 2.1 เยาวชนที่กำพร้าเอดส์ ประกอบด้วย
 - พ่อแม่เสียชีวิตทั้งคู่ด้วยโรคเอดส์
 - พ่อหรือแม่ บุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์
 - 2.2 เยาวชนที่ถูกทอดทิ้ง (ครอบครัวย้ายร้าง)
 - 2.3 เยาวชนที่อยู่ในการดูแลของผู้ปกครองอายุ ต่ำกว่า 20 ปี
 - 2.4 เยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติด

3. กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กในชุมชน

3.1 ผู้ปกครองเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน จาก 10 หมู่บ้าน

3.2 ครูผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษา ได้แก่

- ครูพี่เลี้ยงผู้ดูแลศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 4 คน จากศูนย์ฯ 4 แห่ง
(ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหลวง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าแดง ,ศูนย์เด็กเล็กบ้านสันห้าง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าแดง ,คณะครูในโรงเรียนท้องถิ่น จำนวน 9 คน จาก 3 โรงเรียน (โรงเรียนบ้านหลวง ครู 3 คน ,โรงเรียนบ้านป่าก่อ ครู 3 คน และโรงเรียนบ้านป่าแดง ครู 3 คน)

3.3 ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่

- ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน = จาก 10 หมู่บ้าน ในตำบลบ้านหลวง
- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง (อบต.) จำนวน 20 คน
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวน 30 คน จาก 10 หมู่บ้าน
- อสม. จำนวน 50 คน จาก 10 หมู่บ้าน
- กลุ่มคนชรา จำนวน 20 คน จาก 10 หมู่บ้าน
- พระสงฆ์ จำนวน 7 รูป จาก 7 วัด (7 หมู่บ้าน)

1.4 หน่วยงานราชการในชุมชน ได้แก่

- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง 1 แห่ง 20 คน
- อนามัยประจำตำบล 2 แห่ง
- โรงเรียนในชุมชน 3 แห่ง (โรงเรียนบ้านหลวง ,โรงเรียนบ้านป่าแดง และโรงเรียนบ้านป่าก่อ) 3 คน

1.5 กลุ่มองค์กรชุมชน และหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่

- กลุ่มเครือข่ายผู้ติดเชื้อและองค์กรชุมชน ต.บ้านหลวง จำนวน 30 คน
- โครงการพัฒนาเมืองฝาง 1 คน

2.3 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป สถานะ บทบาท ศักยภาพ และข้อจำกัดของชุมชน

2.3.2 การศึกษาข้อมูลสภาพปัญหา สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งครอบครัวเด็กกลุ่มเป้าหมาย โดยภาพรวมทั้งตำบลจากพื้นที่เป้าหมายทั้งกลุ่มบุคคล และทั้งข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- จัดเวทีสรุปวิเคราะห์ปัญหา
- จัดเวทีวางแผนการดำเนินงาน

2.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์จากการมีส่วนร่วมขององค์ประกอบในชุมชน โดยการจัดเวทีสัมมนาหารือ สัมภาษณ์ สังเกต และแบบประเมินผลวิเคราะห์ ในกลุ่มวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย คือ

1. กลุ่มข้าราชการที่อยู่ในภาครัฐในพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย หมอสถานีอนามัย ,ครูในโรงเรียนสถานศึกษา ,พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ,ตำรวจประจำตำบล บ้านหลวง ,หน่วยงานอื่นๆที่เข้ามาประสานและร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอแม่เมาะ ,ธนาคารเพื่อการเกษตรอำเภอแม่เมาะ สาขา 2 สันตันทมี ,พัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะ และปกครองอำเภอแม่เมาะ
2. องค์การชุมชนในตำบลบ้านหลวง ประกอบด้วย กลุ่มสตรีแม่บ้านตำบลบ้านหลวง, ชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านหลวง, กลุ่มเครือข่ายพัฒนาอาชีพเพาะเห็ด-นวดแผนไทย, กลุ่มเครือข่ายประชาคมเอดส์ตำบลบ้านหลวง และกลุ่มคณะกรรมการเพื่อสิทธิเด็ก ตำบลบ้านหลวง
3. หน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน คือ โครงการพัฒนาเมืองฝาง ,องค์การแพลนอินเตอร์ เนชั่นแนล,มูลนิธิศุภนิมิตประเทศไทยพื้นที่อำเภอฝาง

2.5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เน้นกระบวนการชุมชนที่ใช้วัฒนธรรมเข้ามาดำเนินการแก้ไข ปัญหา โดยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำวิจัย
2. การทบทวนเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน
3. การประเมินสถานการณ์ / เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ 10 หมู่บ้าน
 - 3.1 แบบสัมภาษณ์และสอบถาม เพื่อจัดเก็บข้อมูลทั่วไป สถานะภาพ บทบาท ศักยภาพของชุมชนและข้อจำกัดของชุมชน จากพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 10 หมู่บ้าน
 - 3.2 การใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ , ยาเสพติดและ เด็กที่พ่อแม่หย่าร้าง จากเด็กและเยาวชน เช่น
 - ข้อมูลประเภทเด็ก
 - ข้อมูลการศึกษา
 - ข้อมูลกลุ่มอายุ
 - ข้อมูลสภาพปัญหา
 - ข้อมูลการอยู่อาศัย
 - ข้อมูลสภาพพฤติกรรม
 - ข้อมูลสภาพร่างกาย

- ข้อมูลสภาพจิตใจ

4. จัดเวทีเรียนรู้ ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านรวม 10 หมู่บ้านๆละ 1 ครั้งๆละ 100 คน รวม 10 ครั้ง เพื่อเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสภาพปัญหาของชุมชนและประเพณีสถานการณ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน ,ปัจจัยของปัญหาของเด็กแต่ละคน จัดประเภทกลุ่มเด็กตามประเภทปัญหา โดยนำเสนอสรุปในภาพรวม พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดรูปแบบและกิจกรรมที่จะทดลองจัดสวัสดิการ และคัดเลือกตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน ๑ละ 10 คน เพื่อเป็นคณะกรรมการ สวัสดิการเด็กและเยาวชนตำบลบ้านหลวง และให้แต่ละหมู่บ้านกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สวัสดิการหมู่บ้านและตำบล พร้อมทั้งการติดตามการปรับปรุงและประเมินผลกิจกรรม

5. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานด้านสวัสดิการตำบล เพื่อวางแผนทดลองปฏิบัติและสร้าง กลไกการทำงานร่วมกัน และคัดเลือกผู้ประสานงานระดับหมู่บ้าน พร้อมทั้งร่วมกันร่างกติกา กฎเกณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนทั้ง 10 หมู่บ้านพิจารณากติกาดังกล่าว

6. จัดประชุมคณะกรรมการสวัสดิการเด็กตำบลเพื่อกำหนดกติกา ตามที่ทั้ง 10 หมู่บ้านพิจารณาเห็นชอบ เพื่อเป็นกติกา กฎเกณฑ์และกลไกการดูแลและช่วยเหลือเด็ก พร้อมทั้งนำเสนอให้ อบต.กำหนดเป็นข้อบังคับ และบรรจุเป็นแผนงานประจำของ อบต.

7. ประชุมคณะกรรมการสวัสดิการเด็กและเยาวชนตำบลเพื่อกำหนดแผนงานและงบประมาณการจัดตั้งกองทุนดูแลและช่วยเหลือเด็ก พร้อมทั้งการติดตามการปรับปรุงและประเมินผลกิจกรรม

8. รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ 1

9. การจัดกีฬาและกิจกรรมสัมพันธ์ที่เด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง อบต. องค์กรชุมชน ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน พร้อมทั้งการติดตามการปรับปรุงและประเมินผลกิจกรรม

10. จัดเวทีเรียนรู้และเพิ่มทักษะด้านอาชีพให้กับเยาวชน และผู้ปกครอง (อาชีพ , ทักษะความรู้) ตามศักยภาพและความสามารถของเยาวชนและผู้ปกครอง ซึ่งสามารถส่งเสริมอาชีพด้านช่าง และ เพาะเห็ด พร้อมทั้งการติดตามการปรับปรุงและประเมินผลกิจกรรมและการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

11. จัดเวทีสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเสี่ยง (ครอบครัว, พ่อแม่, เด็ก และเยาวชน) หรือญาติ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ประเด็น “ครอบครัวศึกษา” เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหา รวม50 คน พร้อมทั้งการติดตามการปรับปรุงและประเมินผลกิจกรรม

12. จัดเวทีสรุปบทเรียน เพื่อทบทวน ปรับปรุง รูปแบบ กลไก และกระบวนการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชน โดยใช้วัฒนธรรมชุมชนและความร่วมมือระหว่าง อบต.และองค์กรชุมชนตำบลบ้านหลวง ให้สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนตำบลบ้านหลวง
13. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 3

สถานการณ์และสภาพปัญหาเด็กและเยาวชน

3.1 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

- ประวัติของชุมชน

ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมหมู่บ้านในตำบลบ้านหลวงได้ขึ้นตรงต่อตำบลสันต้นหม้อ อำเภอแม่เมาะ ต่อมาตำบลบ้านหลวงได้แยกออกมาจากตำบลสันต้นหม้อ เมื่อปี พ.ศ. 2523 ตอนนั้น ตำบลบ้านหลวง มี 5 หมู่บ้าน คือ บ้านหลวง ,บ้านป่าแดด ,บ้านสันห้าง, บ้านป่าก้อ และบ้านป่าแดง ส่วนในการปกครองครั้งแรก กำนันตำบลบ้านหลวง คือ นายอ้ายใจแว่น ของหมู่บ้านป่าแดง มีนายดวงคำ จัดเจียว และนายทา ก้องคำ เป็นสารวัตรกำนัน และมีผู้ช่วยกำนัน 2 คน คือ นายสว่าง ก้อนแปง กับนายเชียว จินะใจ

ต่อมานายอ้าย ใจแว่น เกษียณอายุ เมื่อปี พ.ศ. 2532 ตำแหน่งว่างลง ต่อมาได้มีการเลือกตั้งกำนันขึ้นใหม่ โดยมีวาระ 5 ปี (ตามกฎหมายใหม่ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ต้องมีวาระ 5 ปี) ต่อจากนั้นได้มีการเลือกกำนันขึ้นมาใหม่ โดยมีผู้สมัคร 2 คน คือ นายดวงคำ จัดเจียว ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านแทนกำนันคนเดิมที่เกษียณไปพร้อมกับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ,นายมา สีเขียว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหลวง ผลออกมาที่ได้รับเลือกเป็นกำนันตำบลบ้านหลวงต่อจากนายอ้าย ใจแว่น คือ นายดวงคำ จัดเจียว ต่อมานายดวงคำ จัดเจียว ได้เกษียณอายุกำนันลง ได้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ คือ นายสมบัติ สันใจ หมู่ที่ 5 เป็นกำนันตำบลบ้านหลวงจนถึงปัจจุบัน ช่วงมีการเปลี่ยนแปลงตั้งหมู่บ้านในตำบลบ้านหลวง

- 2532 – 2534 มีหมู่บ้านในการปกครอง 5 หมู่บ้าน(บ้านหลวง,ป่าแดด,สันห้าง,ป่าก้อ และป่าแดง)
- 2535 มีหมู่บ้านเพิ่มขึ้นใหม่ 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 6 บ้านใหม่โพธิ์งาม ที่แยกมาจาก หมู่ที่ 4 บ้านป่าก้อ
- 2537 มีหมู่บ้านเพิ่มขึ้นใหม่ 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 7 บ้านจัดสรร ที่แยกจาก หมู่ที่ 1 บ้านหลวง
- 2543 มีหมู่บ้านเพิ่มขึ้นใหม่ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 8 บ้านใหม่ทรายคำ และหมู่ที่ 9 บ้านป่าแดงอภิวัดน์ ที่แยกมาจากหมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง
- 2544 มีหมู่บ้าน เพิ่มขึ้นใหม่ 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 10 บ้านโป่งพัฒนา ที่แยกมาจาก หมู่ที่ 8 บ้านใหม่ทรายคำ

ปัจจุบัน ตำบลบ้านหลวง มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน โดยมีหมู่บ้านที่มีชาวไทยพื้นราบ 7 หมู่บ้าน และชาวไทยภูเขาพร้อมด้วย 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3, หมู่ที่ 9, หมู่ที่ 10 มีผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน อาชีพหลักในตำบลบ้านหลวงส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา รับจ้าง

- ที่ตั้ง อาณาเขต

ตำบลบ้านหลวงตั้งอยู่ทางใต้ของอำเภอแม่เฒ่า มีเส้นทางคมนาคมผ่านไป คือ ถนนผ่านตำบล สันตันทมื่อ เข้าสู่ถนนฝาง - ท่าตอน ซึ่งเป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่สามารถเดินทางไปจังหวัดเชียงราย ได้ โดยอำเภอแม่จัน ของจังหวัดเชียงรายเป็นอำเภอใกล้ที่สุด ระยะทางจากตำบลบ้านหลวงห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่เฒ่า 18 กิโลเมตร (ห่างจากที่ว่าการอำเภอฝาง 13 กิโลเมตร) และตำบลบ้านหลวง ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ มาทางทิศเหนือ 163 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อ ตำบลสันตันทมื่อ อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อ เขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันออก ติดต่อ ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

- ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลบ้านหลวงมีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นราบลุ่มสลับกับภูเขาบางพื้นที่ ด้านทิศ ตะวันออกเป็นภูเขาสูง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยมีน้ำตกตาดตระแคละ เป็นต้นน้ำ สภาพอากาศในพื้นที่เป็นป่าร้อน อากาศเย็นในฤดูหนาวเหมาะสำหรับการทำการเกษตรทางด้านไม้ผล โดยเฉพาะ ส้ม ลำไย ฝรั่ง มะม่วง

ตำบลบ้านหลวง มีพื้นที่ทั้งหมด 72,813 ตารางกิโลเมตร เป็นเนื้อที่เฉพาะสวนผลไม้ ประมาณ 2,810 ไร่ พื้นที่เกษตรอื่น ๆ 49,850 กิโลเมตร พื้นที่ชุมชน 100 ไร่ พื้นที่สาธารณะประโยชน์ 567 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ 71,603 กิโลเมตร และพื้นที่อาศัย 643 ไร่

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 3,000 คน และนับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 500 คน

ประชาชนในตำบลบ้านหลวง มีเชื้อชาติที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้ สัญชาติ ไทย จำนวน 3,000 คน คนไทยใหญ่ จำนวน 200 คน และคนจีน 10 คน กระจายอยู่ทั่วทุก หมู่บ้านในตำบลบ้านหลวง นอกจากนี้ในพื้นที่ตำบลบ้านหลวง ยังประกอบไปด้วย ชาวไทยภูเขาที่ หลากหลายชนเผ่า แต่ที่พบมากที่สุด คือ ชนเผ่าอาข่า (อิก้อ) , มูเซอ (แดง , ดำ) ชนเผ่าลาหู่ ซึ่ง พบมากที่สุดใน พื้นที่หมู่ที่ 3 , ที่ 9 และที่ 10

มีจำนวนหมู่บ้านในการปกครอง 10 หมู่บ้าน จำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,164 ครอบครัว มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,138 คน แยกเป็นชาย จำนวน 2,242 คน เป็นหญิง จำนวน 1,896 คน

3.2 ข้อมูลสภาพสังคมและวัฒนธรรม

- ประชากรตำบลบ้านหลวง

ตารางที่ 1: แสดงข้อมูลด้านประชากรตำบลบ้านหลวง แยกตามหมู่บ้าน ได้ดังนี้

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร	เพศชาย	เพศหญิง
1	บ้านหลวง	154	462	230	323
2	บ้านป่าแดง	146	376	143	233
3	บ้านสันห้าง	155	481	240	241
4	บ้านป่าก่อ	72	237	121	116
5	บ้านป่าแดง	148	714	505	209
6	บ้านใหม่โพธิ์งาม	66	220	110	110
7	บ้านจัดสรร	60	207	111	96
8	บ้านใหม่ทรายคำ	103	304	159	145
9	บ้านป่าแดงอภิวัฒน์	91	263	130	133
	บ้านโป่งพัฒนา	169	774	397	377
รวม		1,164	4,038	2,146	1,892

- การตั้งถิ่นฐาน

ตำบลบ้านหลวง มีพื้นที่ทั้งหมด 72,813 ตารางกิโลเมตร เป็นเนื้อที่เฉพาะสวนผลไม้ ประมาณ 2,810 ไร่ พื้นที่เกษตรอื่น ๆ 49,850 กิโลเมตร พื้นที่ชุมชน 100 ไร่ พื้นที่สาธารณะประโยชน์ 567 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ 71,603 กิโลเมตร และพื้นที่อาศัย 643 ไร่

สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของราษฎร ในพื้นที่ตำบลบ้านหลวง มีหลายอาชีพและประชากรที่มีอาชีพ ประมาณ 1,197 คน นอกจากนั้นอยู่ในวัยเด็ก วัยเรียน และคนชรา ที่สำรวจได้มีดังนี้

1. อาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ราษฎรจะประกอบอาชีพทำนา ทำสวน แบบผสมผสาน คือ ในหนึ่งครอบครัวประกอบอาชีพมากกว่า หนึ่งประเภท เช่นทำนา (ข้าวนาปี , ข้าวญี่ปุ่น) ทำสวนพริก , สวนถั่ว , สวนลิ้นจี่ , สวนลำไย และสวนส้ม เป็นต้น
2. อาชีพจ้างทั่วไป มีผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั้งหมด 386 ครัวเรือน
3. ลูกจ้างเอกชน มีผู้ประกอบอาชีพลูกจ้างทั้งหมด 283 ครัวเรือน
4. อาชีพค้าขาย มีผู้ประกอบอาชีพค้าขายทั้งหมด 60 ครัวเรือน
5. อาชีพรับราชการ , ลูกจ้างราชการ จำนวนทั้งหมด 19 ครัวเรือน

นอกจากนี้ในพื้นที่ตำบลบ้านหลวง มีผู้ประกอบการอื่นๆ อีก เช่น สวนส้ม จำนวน 12 แห่ง, มีตลาด 1 แห่ง, มีร้านขายของชำ 46 ร้าน, ร้านวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง 1 ร้าน และมีสถานบริการน้ำมัน 9 แห่ง

สภาพทางสังคม

- ตำบลบ้านหลวง มีโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง คือ

1. โรงเรียนบ้านหลวง หมู่ที่ 1 บ้านหลวง มีครู 7 คน นักเรียน 156 คน
2. โรงเรียนบ้านปากก้อ (เป็นโรงเรียนขยายโอกาสถึงมัธยมศึกษา ปีที่ 3) หมู่ที่ 4 บ้านปากก้อ มีครู 11 คน นักเรียน 256 คน
3. โรงเรียนบ้านป่าแดง (เป็นโรงเรียนโอกาสถึงมัธยมต้น ปีที่ 2) หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง มีครู 9 คน นักเรียน 276 คน

- ตำบลบ้านหลวง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6 แห่ง คือ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหลวง หมู่ที่ 1 บ้านหลวง มีครูผู้ดูแล 1 คน เด็ก 18 คน (กรรมการพัฒนาชุมชน)
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กป่าแดด หมู่ที่ 2 บ้านป่าแดด มีครูผู้ดูแล 2 คน เด็ก 23 คน (กรรมการศาสนา)
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสันห้าง หมู่ที่ 3 บ้านสันห้าง มีครูผู้ดูแล 1 คน เด็ก 22 คน (กรรมการพัฒนาชุมชน)
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าแดง หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง ครูผู้ดูแล 1 คน เด็ก 33 คน (อนุบาลของโรงเรียนบ้านป่าแดง)
5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กป่าแดง หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง มีครูผู้ดูแล 1 คน เด็ก 16 คน (กรรมการพัฒนาชุมชน)
6. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านไล่ป่าไคร้ หมู่ที่ 3 บ้านสันห้าง ครูผู้ดูแล 1 คน เด็ก 25 คน (กรมประชาสัมพันธ์)
7. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโป่งพัฒนา หมู่ที่ 10 บ้านโป่งพัฒนา มีครูผู้ดูแล 1 คน เด็ก 25 คน (กรมประชาสัมพันธ์)
8. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีสองเมือง หมู่ที่ 2 บ้านหลวง มีครูผู้ดูแล 1 คน เด็ก 27 คน (กรรมการศาสนา)

- ตำบลบ้านหลวง มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จำนวน 6 แห่ง

สถาบันและองค์กรศาสนา

1. ตำบลบ้านหลวง มีวัดไทย ศาสนาพุทธ จำนวน 6 วัด
 - 1.1 วัดพัฒนาราม หมู่ที่ 1 บ้านหลวง
 - 1.2 วัดสว่างไพบูลย์ หมู่ที่ 2 บ้านป่าแดง
 - 1.3 วัดสันห้าง หมู่ที่ 3 บ้านสันห้าง
 - 1.4 วัดศรีสองเมือง หมู่ที่ 3 บ้านป่าก้อ
 - 1.5 วัดป่าแดง หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง
2. ตำบลบ้านหลวง มีโบสถ์ ศาสนาคริสต์ จำนวน 4 แห่ง
 - 2.1 โบสถ์คริสต์จักรบ้านห้วยมะเฟือง หมู่ที่ 3 บ้านสันห้าง
 - 2.2 โบสถ์คริสต์จักรบ้านอาข่า หมู่ที่ 9 บ้านป่าแดงอภิวัฒน์
 - 2.1 โบสถ์คริสต์จักรบ้านโป่งพัฒนา หมู่ที่ 10 บ้านโป่งพัฒนา
 - 2.1 โบสถ์คริสต์จักรบ้านแม่นาวาง หมู่ที่ 10 บ้านโป่งพัฒนา

สาธารณสุขมีสถานอนามัย ประจำตำบล 2 แห่ง

1. สถานอนามัยบ้านหลวง หมู่ที่ 1 บ้านหลวง มีแพทย์ประจำการ 2 คน โดยมีพื้นที่หมู่บ้านในการดูแล จำนวน 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 , หมู่ที่ 2 , หมู่ที่ 3 , หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6
2. สถานอนามัยบ้านจัดสรร หมู่ที่ 7 บ้านจัดสรร มีแพทย์ประจำการ 2 คน โดยมีพื้นที่หมู่บ้านในการดูแล จำนวน 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 , หมู่ที่ 7 , หมู่ที่ 8 , หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

พื้นที่ตำบลบ้านหลวง มีป้อมยามสายตรวจตำรวจชุมชน 1 แห่ง มีเจ้าหน้าที่ประจำการ 4 นาย โดยตั้งสถานีที่ หมู่ที่ 7 บ้านจัดสรร

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน (หมอเมือง) ในตำบลบ้านหลวง

ตารางที่ 2: แสดงปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีองค์ความรู้ในด้านการรักษา ในตำบลบ้านหลวง โดยได้มีกลุ่มต่าง ๆ สามารถแบ่งกลุ่ม ได้ดังต่อไปนี้

หมู่ที่	บ้าน	ข้อมูลส่วนตัว			ประเภทการรักษา
		ชื่อ - สกุล	อายุ	เลขที่บ้าน	
1.	บ้านป่าแดด	1.นางเกษร บุญอินทร์	36	51	บีบ , นวด
		2.นายคำ สันใจ	61	39	เป่าแผล
		3.นางลัดดา เป็งใจ	50	23	หมอดำยา
2.	บ้านป่าก้อ	1.นายปี่ คำปวน	77	40	ปรุงสมุนไพร
		2.นายอ้าย สี่มา	54	24	เป่า
		3.นายป้อม สีสม	63	43	เป่ากระดูก
3.	บ้านป่าแดง	1.นายตาล ปันจันทร์	74	41	อึบยาแผนโบราณ/มะเร็ง
		2.นายใจ คำไหว	60	73	เข้าเผือก / กระดูก
4.	บ้านจัดสรร	1.นายทอง ภิราราม	63	12	ปรุงสมุนไพร

หมายเหตุ : หมอเป่า หมายถึง หมอที่รักษาโรคโดยการใช้คาถาในการเป่าเพื่อรักษาอาการของโรคต่าง ๆ

พื้นที่อยู่อาศัย และการประกอบอาชีพตำบลบ้านหลวง

ตารางที่ 3 แสดงฐานข้อมูลพื้นที่อยู่อาศัยและที่ประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถแยกได้ ดังนี้

หมู่ที่	บ้าน	พื้นที่ตำบลบ้านหลวง (ไร่)				รวม
		ที่อยู่อาศัย	เกษตรกรรม	ป่าสงวน	ป่าชุมชน	
1	บ้านหลวง	275	619	-	-	894
2	ป่าแดด	210	449	-	200	569
3	สันห้าง	125.2	2,570	-	-	3,330.2
4	ป่าก้อ	106	1,070	-	-	1,176
5	ป่าแดง	130	381	114	-	625
6	ใหม่ทรายคำ	30	120	1,000	-	1,150
7	จัดสรร	330	1,773	990	7	3,100
8	ใหม่โพธิ์งาม	310	430	-	30	770
9	ป่าแดงอภิวัฒน์	48	1,350	1,476	-	2,874
10	โป่งพัฒนา	50	680	17,600	-	18,330
รวม		1,614.2	9,442	21,180	237	32,818.2

กองทุนในชุมชนในตำบลบ้านหลวง

กองทุนที่มีอยู่ในตำบลบ้านหลวงนั้นพบว่า มีรวมทั้งสิ้น 7 กองทุน ซึ่ง ประกอบด้วย

กองทุนออมทรัพย์

กองทุนออมทรัพย์เป็นการออมทรัพย์ของครอบครัวในแต่ละหมู่บ้าน โดยจะมีการออมเดือนละ 30 – 50 บาท ต่อเดือน โดยกองทุนดังกล่าวจะมีไว้เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มกู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพของตนเอง แต่จะให้เฉพาะสมาชิกที่ออมทรัพย์เท่านั้น โดยคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 2 – 5 บาท และวงเงินที่กู้ยืมได้ต่อครั้งกู้ได้ 2 – 3 เท่า ของเงินออมของแต่ละครอบครัว โดยมีระยะเวลาในการกู้ไม่เกิน 3 – 6 เดือนต่อครั้ง ซึ่งปัจจุบันไม่สามารถกู้ได้ต่อเนื่องของสมาชิกต้องมีการหมุนเวียน เพราะไม่ต้องการให้เงินกระจุก หรือเกิดการกู้ยืมกันทุกคน แบ่งการกู้ครั้งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด

กองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท

กองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท เป็นการออมเงินหุ้นของสมาชิกในแต่ละหมู่บ้านที่จะเข้าร่วมกองทุน โดยมีการถือหุ้นเฉลี่ย หุ้นละ 50 – 100 บาท แต่ไม่ให้ถือหุ้นเงิน 5 หุ้นต่อสมาชิกหนึ่งคนหรือวงเงินไม่เกิน 500.-บาท แล้วแต่กติกากฎเกณฑ์แต่ละหมู่บ้าน โดยจะมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านละ 10 คน เพื่อบริหารกองทุน ซึ่งในระเบียบกองทุนที่ทุกหมู่บ้านในตำบลบ้านหลวงต้องถือปฏิบัติร่วมกันคือ เงินจำนวนนี้ต้องปล่อยกู้รายละไม่เกิน 20,000 - 50,000 บาท ระยะเวลาคืนภายใน 1 ปี ในการใช้คืนพร้อมดอกเบี้ย ที่แต่ละหมู่บ้านจะร่วมกันตั้งขึ้นมาตั้งแต่ร้อยละ 5 – 12 บาทต่อปี ผู้ที่สามารถกู้ยืมได้ทุกคนโดยมีผู้ค้ำประกันจากสมาชิกในกลุ่ม 2 คน และผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการกองทุน และส่วนของผลผลิตของดอกเบี้ยทั้งหมดที่ได้ ต้องมีการจัดสรรปันส่วนในการดำเนินการระเบียบกองทุน คือ ต้องคิดดอกเบี้ยที่ได้รวมทั้งหมด เป็น 100% มีการแบ่งดังนี้

1. ปันหุ้นให้กับสมาชิกที่ถือหุ้น	15%
2. ปันผลผู้ที่ถือหุ้น	5%
3. ตอบแทนกรรมการกองทุน 15 คน	10%
4. ประกันความเสี่ยงของกองทุน	20%
5. กองทุนสาธารณะ / พัฒนาหมู่บ้าน	40%
6. กองทุนผู้ด้อยโอกาส / ทุนการศึกษาเด็ก	5%
7. วัสดุอุปกรณ์ดำเนินงานกองทุน	5%

กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กขคจ.)

กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเงินทุนการประกอบอาชีพที่เหมาะสมแก่ประชาชน ที่ยากจนในหมู่บ้านโดยมีคณะกรรมการกองทุน กขคจ. ที่ร่วมกันคัดเลือกขึ้นมาจากเวทีประชาคมหมู่บ้าน จำนวน 11 คน เป็นผู้พิจารณาจำนวน เงินที่กู้ของสมาชิกที่ประสงค์จะกู้ โดยไม่มีดอกเบี้ย หรือแล้วแต่ละหมู่บ้านนั้น ๆ จะกำหนดกันขึ้นมาเอง โดยต้องไม่เกินร้อยละ 3 บาทต่อปี โดยมีการคืนภายใน 1 ปี โดยทางกรมการพัฒนาชุมชนจะเป็นหน่วยงานราชการในการดูแลเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนเงินทุนเบื้องต้นจำนวนหมู่บ้านละ 280,000.- บาท โดยพิจารณาหมู่บ้านตามข้อมูล จปฐ.ของการเก็บแต่ละปีมาเป็นข้อมูลกำหนดการช่วยเหลือหมู่บ้าน ปีละ 2 หมู่บ้าน สำหรับในปี พ.ศ. 2545 (หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 7 ที่ได้รับการสนับสนุนของตำบลบ้านหลวง)

กองทุนพัฒนาอาชีพหมู่บ้านละ หนึ่งแสนบาท

กองทุนพัฒนาอาชีพหมู่บ้านละหนึ่งแสนบาท เป็นงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือการพัฒนาอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานของประชาชนในตำบล โดยสนับสนุนเป็นหมู่บ้าน ๆ ละ หนึ่งแสนบาท โดยต้องมีคณะกรรมการกลองทุนในการดำเนินงาน และมีการกู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ยให้หมุนเวียนในหมู่บ้านนั้น ๆ ไม่ให้หาย แต่เมื่อครบ 5 ปี ให้คืนทุนหนึ่งแสนบาทนี้ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเป็นกองทุนในการพัฒนาตำบลด้านอื่น ๆ ต่อไป จากที่ผ่านมาได้มีหลายหมู่บ้านได้นำไปในการประกอบอาชีพเช่น เลี้ยงสุกร ,เลี้ยงปลา , เลี้ยงไก่ และทำการปลูกผัก ต่าง ๆ

กองทุนสงเคราะห์หมู่บ้าน

เป็นกองทุนจากหน่วยงานประชาสงเคราะห์ ในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนฉุกเฉินในหมู่บ้าน เช่น ไฟไหม้ ,พายุ ,อุทกภัย หรือล้มป่วยกะทันหันโดยผู้เดือดร้อนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยจะมีการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ให้ฟรี แต่มีจำนวนเงินจำกัด คือรายละ 300 - 3,000 บาท แล้วแต่กรณี แต่ที่ผ่านมามีบางหมู่บ้านมีการได้ใช้จ่าย แต่บางหมู่บ้านไม่เพียงพอต่อผู้เดือดร้อน

กองทุนกลุ่มสตรีแม่บ้าน

กองทุนกลุ่มสตรีแม่บ้าน เกิดจากการได้รับความร่วมมือร่วมใจ จากผู้หญิง ที่อยู่ในหมู่บ้าน โดยมีการออมทรัพย์สัจจะกันขึ้น โดยมีคณะกรรมการดูแล โดยการบริหารของสตรีแม่บ้านในหมู่บ้าน จากที่ผ่านมาในตำบลบ้านหลวงมีกลุ่มสตรีแม่บ้านที่หมู่บ้าน กิจกรรมที่ผ่านมามีประกอบด้วย การออมทรัพย์ , การกู้ยืมเงิน , การช่วยเหลืองานสาธารณะ หรืองานบริการหมู่บ้าน งานพิธีการส่วนร่วม และการร่วมกิจกรรมระดับตำบล ,อำเภอ ,จังหวัด ต่างๆ นอกจากนี้

ยังมีหน่วยงานหรือ บุคคลภายนอกยังให้การสนับสนุน ด้าน เครื่องใช้ในครัวเรือนในหมู่บ้าน และกองทุน การดำเนินงานของแม่บ้านในส่วนรวมด้วย

กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

เป็นกองทุนที่เกิดจากการร่วมในร่วมความสามัคคี ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกเพื่อนบ้าน ในหมู่บ้านเมื่อมีการเสียชีวิตลง ในการดำเนินการช่วยเหลือ มีหลายวิธีการ เช่น

ก. การช่วยเหลือเงินด้านการจัดพิธีศพ ครัวเรือนละ 20 – 50 บาท แล้วแต่ที่บ้าน นั้น ๆ จะมีวางแผนทางวิธีการ

ข. การช่วยเหลือด้านแรงงาน เพื่อช่วยเตรียมการรับแขกของเพื่อนบ้านที่ตาด จากต่างบ้านมาเยี่ยมเยือน โดยช่วยในการเตรียมพิธีการ , อาหาร, และอำนวยความสะดวก

ค. ช่วยเหลือในการให้กำลังใจกับญาติผู้ตาย หลังจากนำศพไปทำพิธีการที่สุสานตามประเพณีเพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจในการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี

กลุ่มเพาะเห็ด

เป็นการรวมกันของเกษตรกรที่สนใจ ในการประกอบอาชีพเพาะเห็ด โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวงเป็นทุนการดำเนินกิจกรรมเบื้องต้นสมาชิกกลุ่มมาจากหลายหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านหลวง กับหมู่ที่ 7 บ้านจัดสรร สมาชิกทั้งหมด 30 คน เห็ดที่เพาะมีอยู่หลายชนิด เช่น เห็ดนางฟ้า , เห็ดหอม , เห็ดแชมปิญอง และเห็ดฟาง เป็นต้น โดยมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดด้วย

กลุ่มเกษตรกรชาวนา

เป็นการสนับสนุนจาก หน่วยงานเกษตรอำเภอ ในการรวมกลุ่มเกษตรกรที่ทำนา เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำนา เช่น การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การแจ้งข่าว การประชาสัมพันธ์ การต่อรองราคา และการตั้งกองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนทำนา โดยมีสมาชิกทั้งตำบลร่วมกันในการเป็นสมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 400 คน กิจกรรมหลัก ๆ ที่ผ่านมีการปล่อยเงินกู้ในการนำไปทำการเกษตรทำนา รายละ 2,000 – 3,000 บาท ต่อคน โดยมีดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ประธานกลุ่ม คือ นายสุรสิงห์ ศรีใจ หมู่ที่ 1 บ้านหลวง ร่วมกับคณะกรรมการจากหลายหมู่บ้านเข้ามาเป็นตัวแทนในการดำเนินงานระดับตำบล

ประเพณีที่สำคัญของชาวบ้านตำบลบ้านหลวง (ที่มีในตำบลบ้านหลวง)

ชุมชนตำบลบ้านหลวง มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสังคมและตนเองตลอดทั้งปี ซึ่งแต่ละประเพณีแตกต่างกันไป เพราะในพื้นที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมชุมชน โดยเฉพาะพี่น้องชนชาวไทยภูเขาจะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ประเพณีในตำบลบ้านหลวง ประกอบด้วย

ประเพณีสลากภัตต์ (คนเหนือ / ประเพณีตานก๋วยสลาก)

สลากภัตต์ หมายถึง อาหารที่ถวายแด่พระสงฆ์โดยพิธีจับสลาก (สลาก หรือฉลาก) สลากภัตต์เป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในสมัยที่ข้าวยากมากแวงประชาชนเกิดความเดือดร้อน ของที่จะนำมาถวายแด่พระภิกษุสงฆ์และไม่เพียงพอที่จะถวายครบทุกคน จึงได้คิดหาวิธีถวายของแด่พระสงฆ์ให้น้อยลง โดยวิธีจับสลากแล้วจึงถวายของแล้วพระพุทธรูปก็ได้ทรงประทานพุทธรูปอนุญาตให้มีสลากภัตต์จนทุกวันนี้

ก๋วย คือ กระชู หรือ ชะลอม ประเพณีตามก๋วยสลากของภาคเหนือ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมของทุก ๆ ปี ซึ่งในแต่ละวัดจะกำหนดจัดประเพณีตามก๋วยสลากขึ้น 2 วัน โดยภาษาล้านนาเรียกว่า วันแรก คือ “ วันแตงดา ” (วัดจัดทำขนม/ เตรียมเครื่องถวายไทยทาน) และวันที่สอง คือ “ วัน ตาน ” (วันถวาย) โดยจะมีการประสานวันต่าง ๆ เพื่อมิให้เกิดการจัดงานวันเดียวกัน

วันแตงดา คือ บ้านแต่ละหลังคาเรือนก็จะ จัดเตรียมกระชูหรือก๋วยเล็ก ๆ บรรจุของใช้ ๆ อาหารคาวหวาน และผลไม้ เช่น ส้มเขียวหวาน ,มะม่วง ,กล้วย , อ้อย , ส้มโอมะนาว ใส่ลงในก๋วยสลากเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็รวบปลายดอกของก๋วยเข้าด้วยกัน เอากรวยดอกไม้ (ภาษาเหนือ | สวยดอก) และปัจจุบันปักไว้ตอนปลาย ส่วนก๋วยสลากหลวง ซึ่งทำด้วยกระชูขนาดใหญ่ ปัจจุบัน นิยมใช้ถังน้ำพลาสติกแทน ผูกติดกับต้นกล้วยสำหรับปักดอกไม้ของใช้ และปัจจัยข้างในใส่อาหารคาวหวานและผลไม้ต่าง ๆ ตลอดจนของใช้เครื่องอุปโภคบริโภค เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในวันปอยและในวันแตงดานี้ก็จะมีการจัดเตรียมอาหารคาวหวานแลเครื่องดื่มเพื่อไว้ต้อนรับแขกที่มาร่วมมานุญ โดยการบริจาคปัจจัย เรียกว่า “ การหอมสลาก”

พอถึงวันปอยสลาก ชาวบ้านจะนำต้นก๋วยสลากไปตั้งตามหมายเลขของตนที่ทางวัดจัดเตรียมไว้เพื่อรอถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ในวันเดียวกันนี้จะมีคณะศรัทธาต่างหมู่บ้านที่ได้รับเชิญมาร่วมงานเรียกว่า “ หัววัด ” พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรและช่างฟ้อนรำนางพวนหัววัดเข้ามา เช่น ฟ้อนเล็บ , ฟ้อนดาบ , ฟ้อนเงิง , ฟ้อนสาวไหม , ฟ้อนกลองสะบัดชัย เป็นต้น เสร็จแล้วก็นำต้นครัวทานหัววัดไปถวาย

หลังจากทำพิธีสลากภัตต์เสร็จเรียบร้อยแล้ว พระภิกษุสงฆ์ที่ได้รับการนิมนต์มาจากวัดต่างหมู่บ้านและจากวัดที่จัดงานปอยก็จะทำการจับสลากเสร็จแล้วก็จะไปรับการถวายต้นก๋วยสลากตามหมายเลขที่จับได้ และให้ศีลให้พรเป็นเสร็จพิธี ในตอนบ่ายจะมีการแห่ต้นสลากของกลุ่มหนุ่มสาวและกลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน ผู้ที่จะมาฟ้อนที่มาจากวัดอื่น ๆ ก็จะร่วมฟ้อนกับเจ้าภาพอีกครั้ง ในบางหมู่บ้านหรือบางวัดก็มีการประกวดแข่งขันฟ้อนด้วย การฟ้อนที่นิยมกันมากที่สุดคือ “ การฟ้อนเล็บ ” ซึ่งเป็นศิลปะประจำท้องถิ่นของชาวไทยล้านนาที่มีความอ่อนช้อยและสวยงาม

ประเพณีเป็ง หรือลอยกระทง

เป็นประเพณีอันดีงามของชาวไทยล้านนา มีมาตั้งแต่โบราณ คำว่า “ยี่” แปลว่าสองและคำว่า “เป็ง” แปลว่า วันเพ็ญเดือน 2 ซึ่งตรงกับ วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 (เดือน 2 เหนือ) และเป็นวันเดียวกันกับวันลอยกระทง

ลอยกระทง เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณครั้งสมัยพระพุทธองค์ได้ทรงเสด็จไปยังแม่น้ำนันทาทานที่ พญานันทมทานาคราชได้อาราธนาให้เสด็จไปสู่สำนักพิภพด้วยศรัทธาเลื่อมใส พญานาคราชได้กราบทูลขอสิ่งที่ระลึกไว้ เพื่อไว้เป็นที่สักการบูชาในโอกาสต่อไปพระพุทธองค์ทรงประดิษฐานพระบาทไว้ที่ริมฝั่งแม่น้ำนันทาทานที่ให้เป็นที่สักการบูชาของพญานาคราชสืบมา โดยความเชื่อแลเลื่อมใสในเรื่องนี้จึงเกิดมีประเพณีลอยกระทงขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพื่อบูชารอยฝ่าพระพุทธบาท

พิธีกรรมในวันยี่เป็ง ตอนเช้าชาวบ้านจะนำดอกไม้ธูปเทียน และอาหารคาวหวานไปทำบุญตักบาตรที่วัด หลังจากที่ได้รับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะพากันไปทำบุญตักบาตรที่วัดอีกครั้งเพื่อถวายสังฆทานและฟังเทศน์เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว

ประเพณีตามข้าวใหม่ เดือน สี่เป็ง

การตามข้าวใหม่ เป็นประเพณีชาวเหนือล้านนาไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกาล ตรงกับวันเพ็ญขึ้นสิบห้าค่ำ เดือน สอง (เดือนสี่เหนือ) หลังจากที่ชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำข้าวเปลือกและข้าวสาร ข้าวจี๊ และข้าวหลาม มาทำบุญที่วัดเพื่อบูชาต่อเจ้าแม่โพสพหรือเทวดาอารักษ์ทุ่งนา และยังเป็นการอุทิศไปให้กับสิ่งเหล่านี้ตลอดจนญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว

กิจกรรมในวันตามข้าวใหม่ในเดือนสี่เป็ง ตอนเช้าของวันนี้ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือก , ข้าวสาร , ข้าวจี๊ , ข้าวหลาม และอาหารคาวหวานต่าง ๆ ไปทำบุญที่วัด ส่วนประกอบอีกสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นของกลุ่มประกอบกับการตามข้าวใหม่ก็คือ “ การตามหลัวหิงไฟพระเจ้า โดยสมมุติว่าพระเจ้าเสด็จมาผิงไฟพระเจ้า คือการทำฟืนถวายพระพุทธเจ้า โดยสมมุติว่าพระเจ้าเสด็จมาผิงไฟแก่นาวไบเล็ก ไมที่ใช้ทำหลัวหิงไฟพระเจ้าที่นิยมมากก็จะเป็นไม้จี่ หรือไม้ชิงชี ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้เถามีหนาวไบเล็ก นำมาปอกเปลือกออกเอาเฉพาะเนื้อไม้ตากแดดให้แห้ง ส่วนอีกชนิดหนึ่งที่นิยมใช้กันมากคือ “ ไม้ฮ่องแสง ” เป็นพืชล้มลุกลำต้นโตขนาดเท่าลำแขนสูงประมาณ 4 เมตร ลักษณะคล้ายต้นดอกสีเหลืองมีอายุประมาณ 10 เดือน แล้วขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

แต่เดิมนั้น ก่อนที่จะมีการทำบุญตามข้าวใหม่ และจุดไฟหลัวหิงไฟพระเจ้าหนึ่งวัน ชาวบ้านจะนำหลัวหิงไฟพระเจ้ามามีครวกันเป็นโคใหญ่ บรรทุกเกวียนโดยใช้ไม้มาลากตกงาให้สวยงามมีการแกเป็นขบวนมีการร้องรำทำเพลงสร้างความสนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นก็จะนำมาสุมรวมกันเป็นกองไว้หน้าวิหารแล้วนำไม้ไผ่ที่ตัดใหม่ ๆ สอดแทรกไว้ในกองหลัว พอใกล้รุ่งประมาณตีสี่ ของวันเพ็ญ พระภิกษุสามเณรในวัดก็จะทำพิธีจุดไฟเผาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ไม้ไผ่

ที่สอดคล้องอยู่ในกลองหัว เมื่อถูกเผาไหม้ก็จะแตกทำให้เกิดเสียงดัง ถือว่าเป็นสัญญาณในการบูชาพระรัตนตรัยอีกทั้งเป็นการปลุกชาวบ้านตื่นขึ้นมาเพื่อจะได้เตรียมตัวมาทำบุญตักบาตรที่วัด

ประเพณีวันสงกรานต์ (ปีใหม่เมืองเหนือล้านนา)

ประเพณีสงกรานต์หรือปีใหม่ของชาวล้านนา ตรงกับเดือน 7 เหนือ (เดือนห้าใต้) มีมาช้านาน ซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะจะมีการเปลี่ยนแปลงและเป็นการเริ่มต้นวิถีชีวิตใหม่ของชาวล้านนาไทย สมัยแต่ดั้งเดิมนั้นชาวไทยถือเอาจันทรคติและสุริยคติเป็นเครื่องกำหนดวัน , เดือน , ปี โดยถือเอาจันทรคติกำหนดข้างแรม ส่วนสุริยคติถือเอากลางเดือนเมษายน เป็นวันขึ้นต้นปีใหม่ พอมาถึง พ.ศ. 2432 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ 1 เมษายน สมัยของจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ตรงกับสากลนิยม โดยถือเอาวันที่ 1 มกราคม เป็นวันขึ้นต้นปีใหม่ ส่วนประเพณีสงกรานต์หรือปีใหม่ของเมืองจะอยู่ช่วงระหว่าง วันที่ 13 - 17 เมษายนของแต่ละปี ซึ่งแต่ละวันจะมีความสำคัญ คือ

*วันสังขารล่อง ตรงกับวันที่ 13 เมษายน ตามความหมายของชาวไทยล้านนา เหนือ คำว่า “สังขารล่อง” หมายถึง วันเวลาและอายุร่างกายล่วงไปอีกหนึ่งปี ตอนเช้าจะมีการยิงปืนจุดพลุจุดประทัดถือเป็นการขับไล่ตัวสังขาร วันนี้เป็นวันทำความสะอาดบ้านและหมู่บ้าน เช่น เก็บกวาด ล้าง ถู แ้วล้างสิ่งที่รกรุงรังต่าง ให้ไหลไปตามสังขารล่องไป

*วันเนา หรือวันเนา ตรงกับวันที่ 14 เมษายน หรือเดือน 7 เหนือเดือน 5 ใต้ วันนี้ถือว่าเป็นวันแต่งดาจะมีการทำอาหารคาวหวาน เพื่อนำไปทำบุญที่วัดในวันรุ่งขึ้นและเตรียมไว้เพื่อต้อนรับแขกหรือญาติที่มาเยือน อาหารที่นิยมทำได้แก่หน่อหนึ่งไก่ (ห่อหมก) แกงเล และจะมีการห่อขนมพื้นบ้านที่ทำด้วยวัสดุใบตอง เช่น ข้างดัมมัด ขนมเทียน (ขนมจ็อก / ขนมสามเหลี่ยม) พอถึงช่วงเย็นจะมีการขนทรายเข้าวัดก่อเป็นกองเจดีย์ทราย โดยมีความเชื่อว่าเป็นปีหนึ่ง ๆ ที่ผ่านมาระไรก็ได้เหยียบย่ำเอาเศษหิน ดิน ทราย ที่อยู่ในวัดอาจจะติดเท้าเรามาโดยไม่รู้ตัว ถ้าไม่นำทรายไปคืนวัดถือว่าเป็นปাপ เมื่อตายจะไปเกิดเป็นเปรต ตามความเชื่ออีกลักษณะหนึ่งของชาวล้านนา คือ วันนี้ห้ามพูดหรือทำในสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เช่น แย่ง คำ ว่ากล่าว ในสิ่งไม่ดี ห้ามทุบตีกัน เพราะจะทำให้ไม่เป็นมงคลต่อตนเอง และผู้ที่ถูกด่าจะโชคร้ายตลอดทั้งปี

*วันพญาวัน ตรงกับวันที่ 15 เมษายน วันนี้เป็นวันเถลิงศกอยู่ระหว่าง 2 ราศี คือ ราศีมีนและราศีเมษ เป็นวันที่เหมาะสำหรับทำพิธีมงคลต่าง ๆ ตอนเช้าไปทำบุญที่วัดพร้อมกับถวายทานขันข้าว เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติมิตรที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว พอตอนสายจะมีการถวายทาน “ ตุง ” หรือธงทิวที่ทำด้วยกระดาษว่าวรูปสัตว์ 12 ราศี ผูกกับกิ่ง

ไม่นำไปปักที่กองเจดีย์ทราย แล้วนำด้ายสายสิญจน์น้ำขมิ้นถวายทานเจดีย์ทราย และฟังเทศน์ ฟังธรรม อาณิสสก็ปีใหม่ โดยมีเนื้อหาสาระเป็นการบอกเล่าถึงการเดินทางสังขารไปวันใด ชื่อ อะไร ปีนี้อะไรไม่ดี ฟ้าฝนเป็นยังไง จะก่อให้เกิดความเสียหายอะไรบ้าง อนึ่งวันนี้เป็นวันดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นญาติมิตรสนิทสนมและนับถือ โยการที่นำขนม ฐูปเทียน ข้าวตอกดอกไม้และเครื่องอุปโภคบริโภค เช่นผ้าขาวม้า (ผ้าต่อง) ผ้าพื้นเมือง เป็นต้น หลังจากทำบุญเสร็จพิธีกันเรียบร้อยแล้วในครอบครัวอาจจะมีการไปเที่ยวตามสถานที่แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบล อำเภอ ร่วมกันเป็นคณะด้วย

***วันปากปี** ตรงกับวันที่ 16 เมษายน เป็นวันที่บอกให้เราทราบว่าวันแรกของปีใหม่ได้เริ่มต้นแล้วในวันนี้ ชาวบ้านจะพากันไปวัดเพื่อทำพิธีส่งเคราะห์หมู่บ้านหรือแบ่งบ้าน กานแบ่งบ้าน (ส่งเคราะห์) ประเพณีในตำบลบ้านหลวง มีการสงฆ์พระเพชร (พระเพชรเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองตำบลบ้านหลวง) ที่มีการนับถือทั้งตำบล โดยจะมีการทำพิธีนำพระเพชรทรงเกวียน มีผู้หญิงแม่บ้านหาบขนมถวาย (หาบสาแหลก) และจะมีการสาदनํ้าเพื่อเป็นการสงฆ์พระตลอดทางที่เดินในหมู่บ้านในตำบล

***วันปากเดือน** ตรงกันวันที่ 17 เมษายน วันนี้เป็นสำคัญอีกวันหนึ่ง ชาวบ้านทั่วไปยังมีการไปรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ หรือผู้สูงอายุที่ตนเองนับถือและเล่นระนํ้ากันตามปกติ ในส่วนของคณะสงฆ์ได้ถือเอาวันนี้เป็นวันทำการการะพระเถระผู้ใหญ่ เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอและพระเถระที่มีพรรษามากและเป็นที่ยอมรับนับถือของเหล่าพุทธศาสนิกชนทั่วไป

การสืบทอดหมู่บ้าน

เป็นประเพณีที่ทำสืบทอดกันมานาน เชื่อกันว่าเป็นการต่ออายุให้ยืนยาวต่อไป เป็นการสร้างเกราะกำบังทำให้เรื่องร้ายกลายเป็นดี เป็นการเพิ่มสิริมงคล การสืบทอดหมู่บ้านเป็นเรื่องของคนทั้งหมู่บ้าน จะทำก็ต่อเมื่อเกิดมีเหตุภัยต่างๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมก็มากกว่า มีการนำสายสิญจน์โยงไปทั่วทุกหลังคาบ้านเพื่อให้ส่วนกุศลแผ่แผ่คุ้มครองทั่วกัน

การลงฝ้ายหม้อหนึ่ง , ไหข้าว

การลงฝ้ายหม้อหนึ่ง , ไหข้าว เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของชาวไทยล้านนาไทยเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเร้นลับเหนือมนุษย์ โดยได้สืบทอดกันมานานตามความเชื่อที่ว่าภาชนะหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น หม้อหนึ่ง ไหข้าว เตาไฟ และอื่น ๆ จะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตย์รักษาอยู่ในท้องถิ่นเรียกว่า “ฝ้าย” หม้อหนึ่ง ไหข้าว ซึ่งเปรียบเสมือนผู้หญิงทุกคนต่างให้ความเคารพนับถือมาก การลงฝ้ายหม้อหนึ่ง เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลจะกระทำก็ต่อเมื่อเจ็บไข้ ไข้ได้ป่วย หรือของหาย คนหาย เป็นการทํานายทายักเพื่อนเป็นการค้นหาสาเหตุ

ของการป่วยไข้หรือสาเหตุที่ทำให้ของหายทำในลักษณะคล้าย ๆ กับการทรงเจ้าเข้าผีที่
ผลทางด้านจิตใจ ทำให้เกิดปัญหามีความมานะพยายามที่จะแก้ไขปัญหานั้นสิ่งที่เกิดขึ้นให้
หมดสิ้นไปอย่างถูกต้อง

ประเพณีพิธีกรรมสงเคราะห์

เป็นพิธีกรรมที่สร้างขึ้นตามความเชื่อของชาวล้านนาไทยด้านการเช่น ปวงสรรพบูชา เพื่อ
ขจัดปัดเป่าสิ่งที่เลวร้ายหรือให้สิ่งร้ายกลายเป็นดี จะทำก็ต่อเมื่อเจ็บไข้ ไข้ป่วย หรือโชค
ไม่ดี ทำสิ่งใดก็ล้มเหลว อีทั้งยังได้รับภทภัยต่าง ๆ แทบจะเอาชีวิตไม่รอด การส่งเคราะห์
เป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจให้มีความมานะพยายามที่จะเอาชนะสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะ
ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุก สิ่งที่ต้องเตรียมในการสงเคราะห์

- 1 ข้าวตอกดอกไม้ สวยหมากพลู สะตวง
1. เทียนเล่ม 1 เล่ม เทียนเล่มเพื่อง 8 เล่ม
2. อาหารคาวหวาน
3. ปัจจัย ผ้าขาวม้าแดง อย่างละ 1 ชิ้น
4. น้ำมันส้มป่อย ด้ายสายสิญจน์

เมื่อเตรียมเสร็จก็นำของทุกอย่างใส่ในสะตวง เมื่อพร้อมก็เริ่มทำพิธีและผู้ที่ทำพิธีจะ
กล่าวคำส่งเคราะห์ หลังจากที่ทำพิธีเสร็จแล้วก็มีการผูกข้อมือให้พรและประพรมน้ำมัน
ส้มป่อย ต่อจากนั้นจะนำสะตวงไปส่งไว้ในทางทิศตะวันตก และห้าหันหลังกลับไปดูและ
ควรพูดกันในสิ่งที่เป้นมลคลเท่านั้น

ประเพณีเลี้ยงหอยชาวบ้าน

ชาวบ้านไทยล้านนาทางเหนือมีความเชื่อว่า บ้านเมือง หรือบ้านที่อยู่อาศัยทุกหลังคาเรือน
ในหมู่บ้าน ในตำบลจะมีผีหรือเทวดารักษาอยู่ ทำหน้าที่ช่วยคุ้มครองดูแลรักษาให้ผู้อาศัยอยู่อย่างมี
ความสุขปราศจากภทภัยต่าง ๆ มารบกวนทั้งยังช่วยป้องกันไม่ให้สิ่งชั่วร้ายเข้ามาในบริเวณบ้านได้
เมื่อถึงวันสำคัญทางประเพณี เช่นปีใหม่เมือง วันสำคัญทางพุทธศาสนา ชาวบ้านจะมีการนำของ
ถวายเหมือนกับไปวัดทั่วไป เพื่อขอให้เจ้าของหอยบ้านเมืองคุ้มครองตลอดไป

ประเพณีกินวอ (ชาวเขาเผ่าลาหู่)

ในช่วงเดือนมกราคม ของทุกปี ประเพณีชาวเขาเผ่าลาหู่ในตำบลบ้านหลวง จะมีการ
สนุกสนานครั้งเรงไปพร้อมกับการทำบุญของชนเผ่า คล้าย ๆ กับประเพณีสลากภัตต์ แต่มีการ
ดำเนินพิธีการเป็นระยะเวลา 3 วัน โดยมีกรเลี้ยงอาหารการกินของเพื่อนบ้านที่เข้ามาในหมู่บ้าน
ทุกคนโดยไม่จำกัดว่า จะเป็นใคร เมื่อมาเยี่ยมหมู่บ้าน ทางหัวหน้าหมู่บ้านและลูกบ้านจะต้อนรับ
อย่างดี เบะมีการละเล่นของชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นในหมู่บ้านด้วย อาหารที่ทำการเลี้ยง

ส่วนมากจะหาได้ในหมู่บ้านที่มักจะนำมาทำกันจะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงไว้ เช่น หมู ปลา ไก่ เป็นต้น เหล่าที่ดีจะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำมาจากข้าวโพดหรือไวน์ผลไม้ต่าง ๆ

ผู้สูงอายุในตำบลบ้านหลวง

ตารางที่ 3 : แสดงจำนวนผู้สูงอายุในตำบลบ้านหลวง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

หมู่ที่	บ้าน	จำนวนผู้สูงอายุ		รวม
		ชาย	หญิง	
1	บ้านหลวง	45	40	85
2	บ้านป่าแดด	30	26	56
3	บ้านสันห้าง	44	40	84
4	บ้านป่าก้อ	14	12	26
5	บ้านป่าแดง	22	21	43
6	บ้านใหม่โพธิ์งาม	16	11	27
7	บ้านจัดสรร	13	6	19
8	บ้านใหม่ทรายคำ	18	19	37
9	บ้านป่าแดงอภิวัดน์	13	16	29
10	บ้านโป่งพัฒนา	15	10	25
รวม		230	201	431

ผู้พิการในตำบลบ้านหลวง

ตารางที่ 4 : แสดงจำนวนผู้พิการในตำบลบ้านหลวง

หมู่ที่	บ้าน	จำนวนผู้พิการ		รวม
		ชาย	หญิง	
1	บ้านหลวง	-	1	1
2	บ้านป่าแดด	6	4	10
3	บ้านสันห้าง	2	-	2
4	บ้านป่าก้อ	2	1	3
5	บ้านป่าแดง	2	3	5
6	บ้านใหม่โพธิ์งาม	1	4	5

หมู่ที่	บ้าน	จำนวนผู้พิการ		รวม
		ชาย	หญิง	
7	บ้านจัดสรร	1	1	2
8	บ้านใหม่ทรายคำ	3	1	4
9	บ้านป่าแดงอภิวัดน์	1	1	2
10	บ้านโป่งพัฒนา	2	-	2
รวม		20	16	36

สภาพปัญหายาเสพติดในชุมชน

ตารางที่ 5 : แสดงข้อมูลจำนวนผู้ได้รับผลกระทบกับปัญหาเสพติดในตำบลบ้านหลวง

หมู่ที่	บ้าน	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากยาเสพติด (อาชีพเกี่ยวข้อง)				รวม (คน)
		รับจ้าง	เกษตรกรรม	ว่างงาน	กรรมกร	
1	บ้านหลวง	5	-	-	-	5
2	บ้านป่าแดง	7	3	-	-	10
3	บ้านสันห้าง	-	30	-	-	30
4	บ้านป่าก่อ	4	-	-	-	4
5	บ้านป่าแดง	11	-	-	-	11
6	บ้านใหม่โพธิ์งาม	3	2	-	-	5
7	บ้านจัดสรร	4	-	5	5	14
8	บ้านใหม่ทรายคำ	30	-	10	60	100
9	บ้านป่าแดงอภิวัดน์	6	-	6	-	12
10	บ้านโป่งพัฒนา	-	14	-	-	14
รวม		70	49	21	65	205

3.3 สถานการณ์และสภาพปัญหาเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 6: รายชื่อเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาและความต้องการในการช่วยเหลือ (ปี 2545)

ที่	ชื่อ - นามสกุล	อายุ	ที่อยู่	ปัญหาที่พบ				ผู้ดูแล	ความต้องการช่วยเหลือ
				เอดส์	ยาเสพติด	กำพร้า	ถูกทอดทิ้งจาก		
1	ค.ญ. บัว ทวีสุขวิทยา	10	26 ม.1	✓	-	พ่อ	-	ยาย	ทุนการศึกษา
2	ค.ช.อนิรุท หน่อแก้ว	6	13 ม.1	✓	-	-	พ่อ	แม่	ทุนประกอบอาชีพ
3	ค.ช. พิเชษฐ์ บุญมา	13	3 ม.1	✓	-	พ่อ แม่	-	ยาย	ทุนการศึกษา
4	ค.ญ.จิราพร หน่อแก้ว	15	34 ม.1	✓	-	พ่อ แม่	-	ยาย	เบี้ยสงเคราะห์
5	ค.ช.สุชัย ตามั่น	13	18 ม.1		✓	-	พ่อ	แม่	ทุนประกอบอาชีพ
6	ค.ญ.นงศ์ลักษณ์ ไม้ทองดี	15	69ม.1	-	-	-	พ่อ	แม่	ทุนประกอบอาชีพ
7	ค.ช.กมลพรรณ สันใจ	14	109 ม.1	✓	-	-	พ่อ	แม่	ทุนการศึกษา
8	ค.ญ. สุภารัตน์ ดวงคำ	5	10/1 ม.1	✓	-	-	แม่	พ่อ	เบี้ยสงเคราะห์
9	ค.ช. สุจริต จินาเรือง	8	38ม.1	-	-	พ่อ แม่	-	ตา ยาย	ทุนการศึกษา
10	ค.ช. กิตติกร หลักงาม	6	35ม.1	-	✓	-	-	ตา ยาย	ทุนการศึกษา
11	ค.ช.ภาณุพงษ์ ธิมา	5	139 ม.1	-	-	-	พ่อ	แม่	เบี้ยสงเคราะห์
12	ค.ช.เจษฎา บุญอินทร์	4	142 ม.1	-	-	-	พ่อ	แม่	เบี้ยสงเคราะห์
13	ค.ช.พิสุทธิ สันใจ	8	93ม.1	-	-	-	แม่	พ่อ	ทุนการศึกษา
14	ค.ช.พิพัฒน์ สันใจ	13	93ม.1	-	-	-	แม่	พ่อ	ทุนการศึกษา